

Smiley: Hygien och redlighet i livsmedelshanteringen

*Betänkande av Utredningen om offentliggörande av
resultat från livsmedelskontrollen*

Stockholm 2005

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2005:44

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Tryckt av XGS Grafisk Service
Stockholm 2005

ISBN 91-38-22361-9
ISSN 0375-250X

Till statsrådet Ann-Christin Nykvist

Regeringen beslutade den 28 oktober 2004 (dir. 2004:147) att tillkalla en utredare med uppdrag att utreda olika metoder att informera konsumenter om resultaten från livsmedelskontrollen i syfte att förbättra livsmedelshanteringen och egenkontrollen inom livsmedels- och restaurangnäringarna. I uppdraget ingick att föreslå om och i så fall hur ett sådant förfarande bör utformas.

Utredningen har antagit namnet Utredningen om offentliggörande av resultaten från livsmedelskontrollen.

Utredningen överlämnar härmed sitt betänkande "Smiley: Hygien och redlighet i livsmedelshanteringen" (SOU 2005:44).

Generaldirektören Ethel Forsberg förordnades som särskild utredare den 28 oktober 2004. Den 7 december 2004 anställdes juristen Anna Önell som sekreterare.

Uppdraget är med detta slutfört.

Stockholm i juni 2005

Ethel Forsberg

Anna Önell

Innehåll

Definitioner	11
Sammanfattning	15
Summary	21
Författningsförslag	27
1 Inledning	31
1.1 Regeringens direktiv	31
1.2 Utredningens arbete	31
1.2.1 Samråd	31
1.2.2 Konsulter.....	32
1.2.3 Överlämnade handlingar	32
1.3 Vissa avgränsningar	32
1.3.1 Likvärdig kontroll.....	32
1.3.2 Livsmedelshygienisk kompetens	33
1.3.3 Livsmedelskontrollens finansiering.....	33
1.4 Ny lagstiftning	33
2 Bakgrund	35
2.1 Offentliggörande av kontrollresultat i Sverige i dag.....	35
2.2 System för regelmässigt offentliggörande av kontroll- resultat i andra länder.....	36

3	Behov av och krav på offentliggörande	39
3.1	Förbättra livsmedelskontrollen	39
3.1.1	Matförgiftningar.....	39
3.1.2	Kommersiell drivkraft.....	41
3.1.3	Låg kontrollfrekvens.....	42
3.1.4	Riskbaserad kontrollfrekvens.....	43
3.1.5	Kontrollmyndigheternas arbete	44
3.2	Konsumenterna efterfrågar möjlighet till medvetna val	45
3.3	Tillgång till information.....	46
3.3.1	Handlingars offentlighet	46
3.3.2	Kontrollförordningen	46
3.3.3	24-timmarsmyndighet	46
4	Förslag på system i Sverige.....	49
4.1	Livsmedelsföretag som ska omfattas	49
4.1.1	Typer av livsmedelsföretag.....	49
4.1.2	Ansvarig myndighet.....	50
4.1.3	Offentliggörande för alla typer av företag.....	50
4.2	Obligatoriskt offentliggörande	51
4.2.1	Skäl för ett tvingande system	51
4.2.2	Undantag från kravet på offentliggörande	52
4.3	Den sammanfattande kontrollrapporten	53
4.3.1	Modeller för sammanfattande kontrollrapporter.....	53
4.3.2	Skäl för sammanfattande rapport	54
4.4	Övrigt resultat från den offentliga kontrollen	54
4.4.1	Modeller för kontrollrapporter	55
4.4.2	Tillgång till relevant information	55
4.5	Uppgifter i den sammanfattande rapporten	56
4.5.1	Administrativa uppgifter	56
4.5.2	Andra uppgifter som ska framgå.....	57
4.6	Kontrollerade systemområden	58
4.6.1	Grundförutsättningar och andra systemområden.....	58
4.6.2	Redlighet.....	59

4.7	Helhetsomdömen	59
4.7.1	Användningen i dag	59
4.7.2	Begreppen godkänd och underkänd	60
4.7.3	Begreppen mindre avvikelse och allvarlig avvikelse	62
4.7.4	Antal avvikelser	62
4.8	Redovisning av helhetsomdömen	63
4.8.1	Användning av symbol	63
4.8.2	Val av symbol	64
4.8.3	Antal symboler	64
4.8.4	Val av färger	65
4.8.5	Val av romerska siffror	65
4.8.6	Konsumentundersökning av symbolerna	66
4.9	Motivering i kontrollrapporten	67
4.9.1	Bedömning av avvikelser	67
4.9.2	Åtgärdade avvikelser	68
4.10	Kommunikation med livsmedelsföretagare	68
4.10.1	Kommunikationsskyldighet	68
4.10.2	Livsmedelsföretagares frivilliga åtaganden	69
4.10.3	Möjlighet till yttrande	69
4.10.4	Möjlighet till ytterligare kommentarer	70
4.11	Straffsanktionerad skyldighet	70
4.11.1	Rättsliga ansvaret	71
4.11.2	Sanktioner	71
4.12	Rätt till extra offentlig kontroll	73
4.12.1	Skyldighet att utföra extra offentlig kontroll	73
4.12.2	Ett flertal mindre avvikelser eller en allvarlig avvikelse	74
4.12.3	Ett fåtal mindre avvikelser	74
4.12.4	Ingen avvikelse vid senaste kontrollen	75
4.12.5	Ägarbyte	76
4.12.6	Förhinder att genomföra kontrollbesöket	77
4.13	Systemet och kontrollfrekvensen	77
4.13.1	Behov av ökad frekvens	77

5	Förslagets genomförbarhet.....	79
5.1	Datautveckling.....	79
5.1.1	Verksamhetsregister, stödsystem och bärbara datorer.....	79
5.1.2	Kontrollmyndigheters hemsidor och datatäthet.....	80
5.2	Personal som utför offentlig kontroll.....	80
5.2.1	Antal inspektörer.....	80
5.2.2	Samarbete mellan kommuner.....	80
5.2.3	Utbildning.....	81
5.3	Helhetsomdömen i dag.....	81
5.4	Förslagets införande.....	84
5.4.1	Skäl för successivt införande.....	84
5.4.2	Träder i kraft respektive tillämpas.....	85
6	Ekonomisk analys.....	87
6.1	Finansiering.....	87
6.2	Samhällsekonomisk analys.....	87
6.3	Konsekvenser för företagare.....	88
6.3.1	Extra offentlig kontroll.....	88
6.3.2	Omsättning och renommé.....	89
6.4	Konsekvenser för myndigheter.....	89
6.4.1	Publicering på Internet.....	89
6.4.2	Nya arbetsuppgifter.....	90
6.4.3	Andra kostnader.....	91
7	De andra alternativen.....	93
7.1	Kontrollmyndighet anslår upplysning vid avvikelse.....	93
7.2	Publicering av sammanfattande omdöme.....	94
8	Behov av regeländringar.....	97
8.1	Lag.....	97
8.2	Förordning.....	97

8.3	Föreskrifter	98
8.4	Straffsanktion.....	98
8.5	Personuppgiftslagen.....	98
9	Författningskommentarer	101
9.1	Förslag till ändring i livsmedelslagen.....	101
9.2	Förslag till ändring i livsmedelsförordningen alternativt ny förordning om offentliggörande av resultat från livsmedelskontrollen.....	101
9.3	Livsmedelsverkets föreskrifter om offentliggörande av resultat från livsmedelskontrollen	104
	Litteraturförteckning m.m.	107

Bilagor

<i>Bilaga 1</i>	Kommittédirektiv (Dir. 2004:147).....	111
<i>Bilaga 2</i>	Avgiftsdirektivet (Dir. 2004:140)	115
<i>Bilaga 3</i>	Regeringsbeslut om livsmedelshygienisk kompetens inom livsmedelsföretag.....	121
<i>Bilaga 4</i>	Bild 1 Kontrollrapport med symbol.....	127
<i>Bilaga 5</i>	Bild 2 Kontrollrapport med siffror	129
<i>Bilaga 6</i>	Bild 3 Blankett för livsmedelsföretagets kommentarer	131
<i>Bilaga 7</i>	Inspektionsrapport datorstyrda inspektioner	133
<i>Bilaga 8</i>	Checklista	135
<i>Bilaga 9</i>	Inspektionsrapport äggpackerier.....	137
<i>Bilaga 10</i>	Inspektionsrapport fiskanläggningar	139
<i>Bilaga 11</i>	Inspektionsrapport för Direkt tillsyn	141
<i>Bilaga 12</i>	Tillsynsrapport för BVO	145
<i>Bilaga 13</i>	Kontrollrapport Smiley-ordningen	147
<i>Bilaga 14</i>	Rapport från Christian Jörgensen.....	149
<i>Bilaga 15</i>	Rapport från Ununger & Wrenfelt AB	163

Definitioner

I utredningen använder vi begrepp som definieras i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftningen, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet¹, i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien² och i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelser om djurhälsa och djurskydd³. Vi använder även begrepp som såvitt vi kan bedöma kommer att användas i den nya svenska livsmedelslagen, exempelvis kontrollmyndighet i stället för tillsynsmyndighet. I utredningen avses med

anläggning – varje enhet i ett livsmedelsföretag.

behörig myndighet – den centrala myndighet i en medlemsstat som har behörighet att genomföra offentlig kontroll eller varje annan myndighet som tilldelats sådan behörighet.

BVO – besiktningsveterinärorganisationen.

egenkontroll – den del av verksamhetens kvalitetssäkring som genomförs för att kontrollera att gällande lagstiftning följs.

grundförutsättningar – en benämning för stödjande rutiner som behövs för flertalet livsmedelsföretag oavsett bransch för att en säker tillverkning ska uppnås.

¹ I fortsättningen kallad (EG) 178/2002 eller förordningen om livsmedelslagstiftning.

² I fortsättningen kallad (EG) 852/2004 eller hygienförordningen.

³ I fortsättningen kallade (EG) 882/2004 eller kontrollförordningen.

GHP – Good Hygiene Praxis, grundförutsättningar för livsmedelshygien.

GMP – Good Management Praxis, förutsättningar för en god tillverkningssed, vilket inkluderar redlighet.

HACCP – Hazard Analysis of Critical Control Points, system som identifierar, bedömer och styr faror som är viktiga för livsmedels säkerheten.

inspektion – undersökning av varje aspekt av livsmedel för att kontrollera efterlevnaden av de rättsliga kraven i livsmedelslagstiftningen.

kontroll – kontroll av om specificerade krav har uppfyllts, genom undersökning och bedömning av sakligt underlag.

kontrollmyndighet – de myndigheter som utövar kontroll över efterlevnaden av livsmedelslagstiftningen.

kontrollplan – en av den behöriga myndigheten upprättad beskrivning med allmän information om hur dess offentliga kontrollsystem är uppbyggt och organiserat.

likvärdig – när det gäller olika system, deras förmåga att ge samma slutresultat.

livsmedel – alla ämnen eller produkter, oberoende av om de är bearbetade, delvis bearbetade eller obearbetade, som är avsedda att eller rimligen kan förväntas att förtäras av människor.

livsmedelsföretag – varje privat eller offentligt företag som med eller utan vinstsyfte bedriver någon av de verksamheter som hänger samman med alla stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan av livsmedel.

livsmedelsföretagare – de fysiska eller juridiska personer som ansvarar för att kraven i livsmedelslagstiftningen uppfylls i det livsmedelsföretag de driver.

livsmedelshygien – de åtgärder och villkor som är nödvändiga för att bemästra faror och säkerställa att livsmedel är tjänliga med hänsyn till deras avsedda användningsområde.

offentlig kontroll – varje form av kontroll som utförs av den behöriga myndigheten eller av gemenskapen i syfte att kontrollera efterlevnaden av livsmedelslagstiftningen.

revision – en systematisk och oberoende undersökning för att avgöra om verksamheter och resultatet från dessa överstämmer med planerade åtgärder och om åtgärder har genomförts på ett effektivt sätt och är lämpliga för att nå målen.

rutinkontroll – en myndighets normala kontrollverksamhet.

slutkonsument – den slutliga konsumenten av ett livsmedel som inte kommer att använda livsmedlet som en del i ett livsmedelsföretags verksamhet.

spårbarhet – möjlighet att spåra och följa ett livsmedel eller ämne som är avsedda att eller kan förväntas ingå i ett livsmedel eller ett foder genom alla stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan.

systemtillsyn – en myndighets kontroll och bedömningar om företagets system för egentillsyn säkerställer att kraven i livsmedelslagstiftningen är uppfyllda.

Sammanfattning

Bakgrund

I dag sker inte något regelmässigt offentliggörande av resultaten från livsmedelskontrollen. Kontrollmyndigheterna bestämmer själva om och på vilket sätt de vill offentliggöra resultatet. Ett flertal kontrollmyndigheter har redan börjat publicera resultat på sina hemsidor och flera kommuner i Skåne har gemensamt tagit fram ett underlag för att samordna ett system för sina offentliggöranden.

Kommersiell drivkraft

Av kommunernas rapportering till Livsmedelsverket 2003 framgår att avvikelser från livsmedelslagstiftningen noterades i medeltal hos hälften av de besökta anläggningarna.

Matförgiftningar innebär både ett stort lidande för konsumenter och stora kostnader för samhället. Det är fler som insjuknar än vad som framgår av antalet inrapporterade matförgiftningar. Livsmedelsverket har uppskattat att det årligen kan vara så många som 500 000 personer.

Resultaten från livsmedelskontrollen och antalet matförgiftningar varje år visar att det finns behov av att föra in ett verktyg som höjer företagares ambitionsnivå när det gäller livsmedels-säkerhet i livsmedelskedjan.

Oro för dåligt rykte har visat sig få en viss påverkan på företagare att investera i en god livsmedelshantering. Ambitionsnivån blir antagligen ännu större om det i systemet förs in en möjlighet att synliggöra för konsumenter och andra intressenter de företag som vid kontrollen fick ett positivt helhetsomdöme, det vill säga skapa ett kommersiellt incitament för livsmedelsföretagare att i större omfattning nå upp till kraven i livsmedelslagstiftningen.

Krav på den offentliga kontrollen

Livsmedelsverket rekommenderar i dag att varje anläggning bör få ett kontrollbesök en gång per år. Det har visat sig att alla anläggningar inte får kontrollbesök med ett års intervall.

Ett framtida krav är att den offentliga kontrollen ska vara riskbaserad och genomföras regelbundet och så ofta som är lämpligt med hänsyn till klarlagda risker, tidigare kontrollresultat, tillförlitligheten hos egna kontroller och information som kan tyda på bristande efterlevnad av lagstiftningen.

En modell för riskklassificering har tagits fram av en arbetsgrupp på Livsmedelsverket. Enligt denna ska företag placeras i en kontrollfrekvensgrupp efter bedömning av de risker som verksamheten i företaget utgör om den inte är under kontroll och den erfarenhet myndigheten har av företaget. Det kan innebära att kontrollfrekvensen blir olika för olika företag trots att riskerna i verksamheten bedömts vara desamma.

Ett regelmässigt offentliggörande kommer att ställa krav på myndigheter att följa fastställda kontrollfrekvenser och att utföra kontrollen på ett likartat sätt.

Synliggöra kontrollen

För myndigheter innebär ett offentliggörande av kontrollresultat en möjlighet att synliggöra sitt arbete. Av kontrollrapporten ska bland annat framgå när kontrollen genomfördes, på vems initiativ och vilka områden som kontrollerades.

Konsumenter och andra intressenter kommer på ett enklare sätt än i dag att kunna se om livsmedelsföretagare och myndigheter uppfyller de krav som lagstiftningen ställer. Det inger förtroende för kontrollmyndigheternas arbete, men även för livsmedelsföretagarnas.

Konsumenter vill veta

Konsumenter har rätt att få del av information om livsmedel. En studie som gjorts i Los Angeles, Kalifornien visar att intäkterna ökade för de företag som fått bra betyg vid livsmedelskontrollen.

Av konsumentundersökningen som utredningen låtit genomföra framgår att 78 procent av de tillfrågade svarat att de vill ha hjälp av

symboler för att välja restaurang eller livsmedelsbutik. Undersökningar visar alltså att konsumenter efterfrågar och använder sig av kontrollresultat vid val av livsmedelsföretag.

Tillgång till information

En kontrollrapport är en allmän handling när den är färdigställd och expedierad. Offentlighetsprincipen ställer redan i dag krav på myndigheter att allmänheten får tillgång till kontrollresultat om inte sekretesslagen är tillämplig.

Enligt kontrollförordningen ska kontrollmyndigheter säkerställa en hög grad av insyn när de bedriver sin verksamhet. Relevant information ska göras tillgänglig för allmänheten snarast möjligt.

Målet med 24-timmarsmyndigheter är att allmänheten ska ha tillgång till en öppnare förvaltning där service kan lämnas oberoende av kontorstider och geografisk belägenhet.

Ett offentliggörande av resultat i livsmedelskontrollen möjliggör för allmänheten att på ett lätt och snabbt sätt få tillgång till allmänna handlingar som är offentliga.

Förslag på system för offentliggörande

Resultatet från livsmedelskontrollen ska regelmässigt offentliggöras oberoende av om företag saluhåller direkt till slutkonsument eller till annat företag. Namn på livsmedelsföretag och kontrollresultat ska utan samtycke kunna publiceras på Internet efter en författningsändring som klargör att personuppgiftslagen inte är tillämplig på dessa uppgifter.

Resultatet ska sammanställas i en sammanfattande kontrollrapport. Helhetsomdömet ska delas in i tre nivåer. De är "inga avvikelser", "ett fåtal mindre avvikelser" och "ett flertal mindre avvikelser eller en eller flera allvarliga avvikelser". Kontrollrapporten ska innehålla resultaten från de tre senaste kontrollbesöken. För livsmedelsföretag som saluhåller direkt till konsument ska en dekal med symbol användas för respektive helhetsomdöme. För övriga företag ska i stället siffrorna I, II eller III användas.

En livsmedelsföretagare som saluhåller direkt till konsument ska ha en skyldighet att omedelbart efter mottagandet sätta upp den sammanfattande rapporten på ett ställe som är synligt för konsu-

menter nära entrédörren. Dekalen ska klistras på den sammanfattande rapporten och på entrédörren till anläggningen eller på ett fönster nära entrén. En livsmedelsföretagare som saluhåller på Internet ska publicera rapporten på sin hemsida. Den som med uppsåt eller oaktsamhet bryter mot skyldigheten döms till böter.

Den sammanfattande kontrollrapporten som ska sättas upp i livsmedelsanläggningen ska signeras av inspektören och av livsmedelsföretagaren. Inspektören antecknar om och i så fall när livsmedelsföretagaren frivilligt åtar sig att åtgärda bristerna.

En företagare har möjlighet att kommentera den sammanfattande kontrollrapporten genom att fylla i en ruta för om han är enig eller oenig om bedömningen, om fel kommer att åtgärdas omedelbart, eller annat. Det ska också finnas en blankett tillgänglig hos kontrollmyndigheten som företagare kan använda för mer utförliga kommentarer.

Kontrollmyndigheten ska publicera den sammanfattande rapporten tillsammans med övrigt resultat från de tre senaste kontrollerna på sin hemsida. Myndigheten ska på en företagares begäran även publicera blanketten för ytterligare kommentarer på hemsidan.

En livsmedelsföretagare får efter en rutinkontroll beställa en extra offentlig kontroll.

När ett fåtal mindre avvikelser, ett flertal mindre avvikelser eller minst en allvarlig avvikelse noterats ska en livsmedelsföretagare ha rätt till en kontroll inom en vecka från det att begäran kom in till myndigheten och bristerna uppges ha åtgärdats.

En livsmedelsföretagare får även utan föregående rutinkontroll beställa en extra offentlig kontroll. En sådan kontroll ska ha genomförts inom fyra månader från det att begäran kom in till kontrollmyndigheten. Vid ägarbyte ska en livsmedelsföretagare ha rätt till en kontroll inom en månad från det att meddelandet om bytet kom in till kontrollmyndigheten.

En livsmedelsföretagare ska inte ha skyldighet att offentliggöra det senaste resultatet från livsmedelskontrollen om kontrollmyndigheten inte utför den extra offentliga kontrollen inom fastställd tid. Den senaste sammanfattande rapporten och övriga uppgifter från den senaste kontrollen ska i så fall inte heller vara publicerade på myndighetens hemsida.

Ett företags kontrollfrekvens ska bestämmas efter en riskbedömning. Denna bedömning ska inte påverkas av att resultatet ska offentliggöras. Däremot kan rätten till extra offentlig kontroll innebära tätare kontroller.

Successivt införande

Både kontrollmyndigheter, konsumenter och andra intressenter använder datorer i stor utsträckning i dag. Det kommer sannolikt inte att innebära några tekniska svårigheter eller stora kostnader att publicera kontrollresultat på Internet eller för stora delar av allmänheten att få tillgång till resultaten där.

Ett regelmässigt offentliggörande av kontrollresultat innebär nya arbetsuppgifter för kontrollmyndigheterna. Bland annat kan rätten att begära extra offentlig kontroll ställa krav på ökade resurser eller på att kontrollen blir mer effektiv.

Användningen av den datorbaserade inspektionsmodellen, checklistor och vägledningsmaterial har dock visat att den administrativa bördan både hos myndigheter och hos företag minskar. En nyligen beslutad lagändring om möjligheter till samarbete över kommungränserna kan också innebära att kontrollen blir mer effektiv. Livsmedelsutbildningar och myndigheternas framtida rätt till full kostnadstäckning för offentlig livsmedelskontroll ger både faktiska och ekonomiska möjligheter att anställa nya livsmedelsinspektörer för att täcka ett eventuellt behov.

Sammanställningen från några kommuners tillsynsprojekt under 2004 visar att mer än hälften av företagen fick helhetsomdömet ”underkänd” vid det första kontrollbesöket. Ett system som vid ett införande innebär att mer än hälften av företagen kommer att offentliggöra ett negativt resultat riskerar att inte få avsedd kommersiell effekt.

Konsumenters valmöjligheter begränsas och därmed påverkas inte företagen lika mycket som om resultaten är mer jämt fördelade mellan helhetsomdömena. Det finns också en risk att förtroendet för vissa delar av livsmedelsbranschen urholkas och att kontrollerna anses för utförliga.

Både myndigheter, livsmedelsföretagare och konsumenter måste informeras om systemet och få en möjlighet att förbereda sig. Systemet för regelmässigt offentliggörande av kontrollresultat bör därför införas successivt.

Vid ett offentliggörande av kontrollresultat är det viktigt med likartad kontroll. För de företag där centralt framtagna checklistor och annat vägledningsmaterial finns bör därför bestämmelserna kunna tillämpas från en viss tidpunkt och för övriga företag från en senare tidpunkt. För att kunna medge myndigheterna full kost-

nadstäckning vid offentlig kontroll kan bestämmelserna träda i kraft tidigast den 1 januari 2007.

Summary

Background

Today, food safety reports from official controls are not published on a regular basis. The competent authorities themselves decide whether and how they want to publish results. A number of competent authorities have now started to publish results on their websites and several municipalities in Skåne have jointly drawn up a basis for coordinating a system for publication.

Commercial driving force

It may be seen from municipalities' reports to the National Food Administration for 2003 that on average deviations from food legislation were noted in half the establishments inspected.

Food poisoning involves both considerable suffering for consumers and major costs to society. More people go down with food poisoning than may be seen from the number of reported cases. The National Food Administration estimates that there may be as many as 500 000 cases every year.

Food safety control results and the annual number of cases of food poisoning show that a tool needs to be introduced to raise the level of ambition of food business operators regarding food safety in the food chain.

Concern about getting a bad reputation has proved to have influenced some food business operators to invest in good food handling. The level of ambition would be even higher if a possibility were introduced of making the companies that receive a positive overall control result visible to consumers and other interested parties, that is to say a commercial incentive for food business operators to fulfil the requirements of food legislation to a greater extent.

Official control requirements

The National Food Administration currently recommends that each establishment should be controlled once a year. It has proved that all establishments are not controlled at yearly intervals.

In future, official controls must be based on risks and carried out regularly and as often as appropriate with reference to the risks defined, previous control records, the reliability of food business operators' own checks and information indicating non-compliance with legislation.

A model for classification of risks has been drawn up by a working group at the National Food Administration. According to this model, food business operators are placed in groups for frequency of controls following an assessment of the risks the business operations constitute if they are not inspected and the authority's experience of the company. This means frequency of controls may vary for different businesses even though their operations are considered to involve the same risks.

Regular publication of results will make demands on authorities to adhere to the frequency of controls decided and to carry out consistent controls.

Making controls visible

For authorities, publication of reports of official controls offers an opportunity to make their work visible. It should be clear from the control report when the control was carried out, on whose initiative and the areas that were controlled.

Consumers and other interested parties will, more simply than is the case today, be able to see whether or not food business operators and authorities fulfil the requirements set out in legislation. This will inspire confidence in the work of the competent authorities and also in food business operators.

Consumers want to know

Consumers are entitled to information about food. A study carried out in Los Angeles, California shows revenue increased for companies that had received a good control result.

In consumer surveys carried out by the committee, 78 per cent of those asked replied that they would like the help of symbols for choosing restaurants or food stores. Thus, surveys show that consumers demand and use official control reports when choosing food business operators.

Access to information

An official control report is an official document when it has been completed and delivered. Today, the principle of public access to official documents already requires authorities to make control results available to the general public unless the Act on Secrecy applies.

Under a new Regulation (EC) 882/2004 laying down rules on official controls performed to ensure the verification of compliance with feed and food law, animal health and animal welfare rules, the competent authorities must guarantee a high degree of transparency in their activities. Relevant information must be made available to the general public as soon as possible.

The aim of the 24/7 agencies is that the public shall have access to more open administration in which service can be provided irrespective of office hours and geographic location.

The publication of the reports from official controls of food will enable the general public to easily and rapidly gain access to official documents.

Proposals for publication systems

The official control reports must be regularly published whether or not businesses sell directly to the final consumer or to other companies. The names of food business operators and their official control reports will be published on the Internet without consent following a statutory amendment clarifying that the Personal Data Act is not applicable to this information.

The result will be compiled in a comprehensive inspection report. The overall assessment will be divided into three levels. They are “no deviations”, “a few minor deviations” and “several minor deviations or one or more serious deviation”. The official control report will contain the results of the three latest controls.

For food business operators who sell directly to consumers, a sticker with a symbol will be used for the respective overall assessment. For other companies, the figures I, II or III will be used.

A food business operator who sells directly to consumers will be under obligation to post the comprehensive report immediately after receiving it in a place that is visible to consumers near the entrance to the premises. The sticker must be affixed to the comprehensive report and on the entrance to the establishment or on a window near the entrance. A food business operator who sells his goods via the Internet must publish the report on his website. Anyone who deliberately or through negligence breaches this obligation will be sentenced to a fine.

The comprehensive control report to be posted at the establishment must be signed by the inspector and by the food supplier. The inspector will make a note of whether and, if so, when the food business operator voluntarily undertakes to remedy deficiencies.

An operator will have an opportunity to comment on the comprehensive control report by filling in a box concerning whether he agrees or disagrees with the assessment, whether faults will be immediately remedied, or other matters. A form will also be available at the competent authority, which the supplier can use for more detailed comments.

The competent authority will publish the comprehensive report with the additional results from the three latest controls on its website. At the request of a food business operator, the authority will also publish the form for further comments on its website.

After a normal control activity, a food business operator may order an extra official control. When a few minor deviations, several minor deviations or at least one serious deviation have been noted, a food business operator is entitled to a control within a week of the date on which the authority received a request for control and the deficiencies claimed to have been remedied.

A food business operator may also order an extra official control without a previous normal control activity. A control of this nature must be carried out within four months of the date on which the request was received by the competent authority. In the case of a change of owner, a food business operator is entitled to a control within a month from the date on which notification of change of owner was received by the competent authority.

A food business operator will not be obliged to publish the latest official control report if the competent authority does not carry out an extra official control within the appointed time. In that case, the latest comprehensive report and additional information from the latest control will not be published on the authority's website either.

The frequency of controls of a company will be decided according to the risk assessment. This assessment must not be influenced by the fact that the results will be published. On the other hand, the right to an extra official control may mean more frequent controls.

Gradual introduction

Competent authorities, consumers and other interested parties all use computers to a great extent today. Publication of control results on the Internet and access for the majority of the general public to the results there will probably not involve any technical difficulties or major costs.

Regular publication of official control reports will involve new tasks for the competent authorities. Among other things, the right to request an extra official control will demand increased resources or that controls become more effective.

However, as a result of the use of the computer-based inspection model, check lists and instructions, the administrative burden on both authorities and companies is lessening. A recent law amendment concerning opportunities for cooperation across municipal boundaries may also mean that controls become more effective. Food safety training and authorities' entitlement in future to full coverage of costs for controls provide actual and economic possibilities of recruiting new food safety inspectors to cover any needs.

A compilation of several municipalities' inspection projects in 2004 shows that more than half of companies received the overall result "failed" in connection with their first inspection. There is a danger that the intended commercial effect will not be produced if a system is introduced that means more than half of companies publish a negative result.

Consumers' options will be limited and for that reason businesses will not be affected as much as would be the case if the

results were more evenly divided in the overall assessments. There is also a risk that confidence in certain parts of the food industry will be undermined and the controls considered too detailed.

Authorities, food business operators and consumers must be informed about the system and be given an opportunity to prepare themselves. The system for regular publication of control results must therefore be introduced gradually.

When results of the controls are published, consistent control is essential. For businesses where centrally produced check lists and instructions are available, it should be possible to apply the provisions from a specific date and for other business from a later date. In order to be able to grant authorities full coverage of costs for official controls, the provisions may enter into force on 1 January 2007 at the earliest.

Författningsförslag

1 Ändring i livsmedelslagen

Ny §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för livsmedelsföretagare att offentliggöra resultat från den offentliga livsmedelskontrollen.

30 § tredje stycket

Den som med uppsåt eller oaktsamhet bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av ny § i livsmedelslagen döms till böter.

Denna lag träder i kraft ...

2 Förordning om offentliggörande av resultat från livsmedelskontrollen alternativ nya bestämmelser i livsmedelsförordningen

1 § För ett registrerat eller godkänt livsmedelsföretag skall kontrollmyndigheten ange resultatet från den offentliga kontrollen i en sammanfattande kontrollrapport.

2 § Kontrollmyndigheten skall publicera den sammanfattande kontrollrapporten och övrigt resultat från de tre senaste kontrollerna på sin hemsida.

3 § Kontrollmyndigheten skall på en livsmedelsföretagares begäran publicera blanketten med ytterligare kommentarer på sin hemsida.

4 § Personuppgifter som är nödvändiga för att till allmänheten sprida resultatet av den offentliga kontrollen avseende förhållanden vid livsmedelsföretag som har betydelse för konsumenternas liv och hälsa eller rör redligheten i handeln och som är av allmänt intresse får publiceras på Internet.

Med undantag av livsmedelsföretagens firmanamn och namn på tjänstemän hos kontrollmyndigheten får personuppgifter som direkt pekar ut fysiska personer inte publiceras.

5 § Livsmedelsföretagare som saluhåller direkt till slutkonsument skall omedelbart efter mottagandet sätta upp den sammanfattande kontrollrapporten i anläggningen på ett ställe som är synligt för konsumenter nära entrén.

Livsmedelsföretagare skall samtidigt klistra upp en dekal med den symbol som sammanfattar resultatet från den offentliga kontrollen på entrédörren eller på ett fönster nära entrén.

Livsmedelsföretagare som saluhåller på Internet skall omedelbart efter mottagandet publicera den sammanfattande kontrollrapporten på företagets hemsida.

6 § Vid ägarskifte skall livsmedelsföretagare se till att den sammanfattande kontrollrapporten och symbolen från den senaste kontrollen sitter upp tills en ny rapport utfärdats.

Den sammanfattande rapporten och övrigt resultat från den offentliga kontrollen skall vara publicerade på kontrollmyndighetens hemsida tills en ny rapport utfärdats.

7 § Livsmedelsföretagare får efter en rutinkontroll beställa en extra offentlig kontroll. När ”ett fåtal mindre avvikelser” eller ”ett flertal mindre avvikelser eller minst en allvarlig avvikelse noterats” skall livsmedelsföretagare ha rätt till en kontroll inom en vecka från det att begäran kom in till myndigheten och bristerna uppges ha åtgärdats.

8 § Livsmedelsföretagare får utan föregående rutinkontroll beställa en extra offentlig kontroll. En sådan kontroll skall ha genomförts inom fyra månader från det att begäran kom in till kontrollmyndigheten.

9 § Vid ägarbyte skall livsmedelsföretagare ha rätt till en extra offentlig kontroll inom en månad från det att meddelandet om bytet kom in till kontrollmyndigheten.

10 § Livsmedelsföretagare har inte skyldighet att offentliggöra och kontrollmyndigheten skall inte publicera det senaste resultatet från livsmedelskontrollen om myndigheten inte utför den extra offentliga kontrollen inom fastställd tid.

11 § Livsmedelsverket får föreskriva om undantag från 2–3 och 5–6 §§ i denna förordning.

12 § Livsmedelsverket får meddela ytterligare föreskrifter om hur den sammanfattande kontrollrapporten, symbolerna och blanketten för yttrande ska utformas.

Denna förordning träder i kraft den ...

3 Livsmedelsverkets föreskrifter om offentliggörande av resultat från livsmedelskontrollen

1 § Den sammanfattande rapporten från den offentliga kontrollen skall innehålla resultaten från de tre senaste kontrollerna.

2 § Rapporten skall ange om kontrollen var en rutinkontroll, en uppföljande kontroll eller en av livsmedelsföretagaren beställd extra kontroll. Rapporten skall redovisa datum för kontrollen, de systemområden som kontrollerats, om verksamheten överensstämmer med registreringen eller godkännandet samt om kontrollrapporten och symbolen satt på ett synligt respektive anvisat ställe.

3 § Kontrollresultatet skall sammanfattas i omdömena ”ingen avvikelse”, ”ett fåtal mindre avvikelser” eller ”ett flertal mindre avvikelser eller en eller flera allvarliga avvikelser”. Omdömet skall motiveras kortfattat.

4 § Livsmedelsföretagare får skriva kommentarer endast på den sammanfattande kontrollrapporten i avsett fält och på blankett för ytterligare kommentarer.

Livsmedelsföretagare som saluhåller direkt till slutkonsument

5 § Den sammanfattande kontrollrapporten, som är uppsatt i livsmedelsanläggningen, skall signeras av livsmedelsinspektören och en företagsrepresentant.

6 § Omdömena i 3 § skall redovisas med symbolerna.

Livsmedelsföretagare som inte saluhåller direkt till slutkonsument

7 § Omdömena i 3 § skall redovisas med siffrorna I, II eller III.

8 § Skyldigheten att offentliggöra resultat från livsmedelskontrollen enligt 2-3 och 5-6 §§ i förordningen ... gäller inte ...

Dessa föreskrifter träder i kraft den ...

1 Inledning

1.1 Regeringens direktiv

I uppdraget ingår att analysera metoder att informera konsumenter om resultatet från livsmedelskontrollen. Upplysningarna ska inte begränsas till resultat från kontrollen av detaljister och restauranger. Ekonomiska, juridiska och andra konsekvenser ska analyseras för att bedöma om kontrollresultatet bör offentliggöras. Om utredaren gör bedömningen att resultatet bör offentliggöras ska utredaren ange vilken metod som är att föredra. Förslag till författningsändring ska lämnas. Utredaren ska i sitt arbete samråda med företrädare för kontrollmyndigheterna, livsmedels- och restaurangnäringarna och andra berörda aktörer.¹

1.2 Utredningens arbete

1.2.1 Samråd

Vi har vid tre tillfällen samrått med representanter för myndigheter, Sveriges kommuner och landsting, branschorganisationer och konsumentföreträdare. I gruppen har ingått Ulla Nordström, Livsmedelsverket, Nils Gunnar Sahlman, Miljöförvaltningen i Botkyrka kommun, Mikael Suni, Samhällsbyggnadskontoret i Kalmar kommun, Arne Edholm, Sveriges kommuner och landsting, Leif Holmström, Sveriges Hotell & Restaurangföretagare, Kristina Erwe, Livsmedelsföretagen (Li), Thomas Svaton, Svensk Dagligvaruhandel, Louise Ungerth, Konsumentföreningen Stockholm, Bengt Ingerstam, Sveriges konsumenter i samverkan och Ami Lindkvist, kommunikatör. Ivan Hernadi, Livsmedelshandlarförbundet deltog vid slutmötet.

¹ Se bilaga 1.

1.2.2 Konsulter

Vi har anlitat Christian Jørgensen, Livsmedelsekonomiska institutet, som har analyserat möjliga ekonomiska konsekvenser av att offentliggöra resultatet av livsmedelskontroll.²

Ununger & Wrenfelt AB har tagit fram förslag till symboler, sammanfattande rapporter och blankett för yttrande. De har även genomfört en konsumentundersökning för att bland annat få en indikation om symbolförslagen ger förväntade associationer och tjänar sitt syfte.³

1.2.3 Överlämnade handlingar

Regeringen har överlämnat Livsmedelsverkets förslag om förordningsändring för att underlätta publicering av kontrollresultat på Internet till utredningen. Verket har samrått med Datainspektionen i ärendet.⁴

1.3 Vissa avgränsningar

1.3.1 Likvärdig kontroll

Ett av livsmedelskontrollens mål är att all livsmedelshantering i landet blir föremål för en likartad offentlig kontroll.⁵ Livsmedelsföretag måste kunna konkurrera på lika villkor. Ett regelmässigt offentliggörande ställer därför stora krav på att kontrollen är likvärdig.

Vi beskriver i utredningen arbete som gjorts för att ta fram enhetliga inspektionsrapporter och vägledningar till likvärdiga bedömningar på skilda livsmedelsområden. Ett av våra förslag är att resultatet från den offentliga kontrollen ska sammanfattas i en kontrollrapport som ska offentliggöras på olika sätt. Genom att ange kontrollområden och de helhetsomdömen som ska användas ger en sådan rapport en möjlighet till en mer likartad kontroll. Att ta fram andra förslag till hur livsmedelskontrollen ska bli likvärdig anser vi emellertid inte ingå i vårt uppdrag. Vi lämnar därför denna fråga härmed.

² Se bilaga 14.

³ Se bilaga 15.

⁴ Livsmedelsverkets ärende dnr 1716/2004.

⁵ Prop. 1988/89:68, om förslag till ändringar i livsmedelslagen, s. 11.

1.3.2 Livsmedelshygienisk kompetens

Regeringen har beslutat att ge Livsmedelsverket i uppdrag att lämna förslag till åtgärder för att höja den livsmedelshygieniska kompetensen hos den som hanterar livsmedel yrkesmässigt.⁶ Frågor som rör livsmedelsföretagares kompetens kommer vi därför inte att beröra i denna utredning.

1.3.3 Livsmedelskontrollens finansiering

Regeringen har tillsatt en särskild utredare att lämna förslag till ett avgiftssystem för bland annat livsmedelskontrollen. Av direktiven framgår att förslaget ska baseras på kriterierna i kontrollförordningen och på att varje myndighet själv beslutar om avgiftens storlek för sina respektive kontrollobjekt. I uppdraget ingår även att överväga om särskild hänsyn ska tas till bland annat små och nystartade företag. Förslaget ska innebära att kommunerna har en möjlighet att helt avgiftsfinansiera livsmedelskontrollen, det vill säga att avgiftssystemet ska medge full kostnadstäckning för kontrollmyndigheten.⁷

1.4 Ny lagstiftning

Från och med den 1 januari 2006 ska EU:s nya ramverk om livsmedelshygien och kontroll börja tillämpas.⁸ Förutom att EG-förordningarna innebär nya bestämmelser får eller ska nationell lagstiftning antas inom vissa utpekade områden. Arbetet med att anpassa svensk lagstiftning till förordningarna och att ta fram nationell lagstiftning pågår och både livsmedelslagen⁹ och livsmedelsförordningen¹⁰ kommer att skrivas om.

Livsmedelsverket har tagit fram ett förslag till modell för riskklassificering av livsmedelsföretag och till placering av företagen i

⁶ Regeringens beslut den 10 mars 2005 att utreda frågor om livsmedelshygienisk kompetens inom livsmedelsföretag, Jo 2004/719 och Jo 2004/1862. Resultatet skall redovisas senast den 15 juni 2006. Se bilaga 3.

⁷ Regeringens beslut den 14 oktober 2004 att utreda frågor om avgifter för foder-, livsmedels- och djurskydds kontroll, Jo 2004:07. Utredningen ska lämna sitt betänkande senast den 1 juli 2005. Se bilaga 2.

⁸ (EG) 852/2004 och (EG) 853/2004 är några av förordningarna som ingår i ramverket.

⁹ Livsmedelslagen (1971:511) i fortsättningen kallad LL.

¹⁰ Livsmedelsförordningen (1971:807) i fortsättningen kallad LF.

olika kontrollfrekvensgrupper.¹¹ Ett annat förslag som har tagits fram är vilka typer av företag som ska registreras respektive godkännas.¹² Vårt förslag utgår från de nya förordningarna och från de förslag till anpassningar och nationell lagstiftning som vi känner till i dag.

För livsmedel i primärproduktionsledet är ännu inte fastställt vilken myndighet som skall vara central kontrollmyndighet. Vi har utgått från ett antagande att Livsmedelsverket utses.

¹¹ Rapport om Riskklassificering av livsmedelsföretag. Livsmedelsverkets arbetsmaterial, mars 2005.

¹² Rapport om Godkännande och registrering av anläggning. Livsmedelsverkets arbetsmaterial, april 2005.

2 Bakgrund

2.1 Offentliggörande av kontrollresultat i Sverige i dag

Några kommuner informerar om kontrollresultat på sin hemsida. Kalmar kommun har publicerat namnet på de caféer och mindre serveringar, förskolor, servicekök, gatukök, pizzerior, restauranger och skolkök som inte fick avvikelser noterade vid det senaste kontrollbesöket.¹ Malmö kommun har valt att informera om livsmedelsföretag, exempelvis caféer och salladsbarer, restauranger med mindre än fyra årsarbetskrafter och skolor, som både fått helhetsomdömet ”godkänd” och ”underkänd”.² Jönköpings kommun har publicerat de pizzerior som kontrollerats och vilka av dessa som fått omdömet ”godkänd”. Kommunen har även publicerat de restauranger och kök i förskolor som fått omdömet ”godkänd” vid första besöket eller efter ett återbesök, de företag som är under bearbetning och de som fått omdömet ”underkänd”.³

Helsingborg kommun lägger ut en lista på företrädesvis restauranger och storhushåll som inte fick någon avvikelse vid det senaste kontrollbesöket, så kallade ”smileyobjekt”. Verksamheterna erbjuds också att sätta upp en dekal med en glad ”smiley” på entrédörren. Om en verksamhet får helhetsomdömet ”underkänd” kan man inom en månad få ett nytt kontrollbesök.⁴

Ett flertal kommuner är intresserade av att publicera resultatet av livsmedelskontrollen på sin hemsida. Vid ett möte i februari 2005 om införande av ett premieringssystem i Skåne deltog 24 av Skånes 33 kommuner. En styrgrupp har tagit fram ett underlag som utgår från systemet i Helsingborg. Systemet kommer att införas i flera av kommunerna inom en snar framtid.⁵

¹ Se vidare www.kalmar.se/näringsliv/livsmedelstillsyn.

² Rapport 1/2004, 9/2004 och 13/2004, www.malmo.se/miljö&hälsa/miljö- och livsmedelsrapporter.

³ Se vidare www.jonkoping.se/förvaltningar/miljökontoret/livsmedelssäkerhet..

⁴ Se vidare www.kommun.helsingborg.se/miljönämnden/smiley.

⁵ Uppgifter från Ann Swenell Paulsson, Miljöförvaltningen, Malmö stad.

Livsmedelsverket offentliggör delar av resultatet från kontrollen av äggpackerier. Den första sidan av inspektionsrapporten läggs ut på myndighetens hemsida. Om det är fråga om en enskild firma lägger Livsmedelsverket endast ut sidan om företagaren lämnat sitt medgivande till detta.

Något regelmässigt offentliggörande sker inte i dag. Kontrollmyndigheterna bestämmer själva om de vill offentliggöra kontrollresultat och i så fall på vilket sätt. Konsumenter och andra intressenter är huvudsakligen hänvisade till att besöka myndigheternas hemsidor eller kontakta myndigheterna för att begära att få ta del av företagens kontrollrapporter.

2.2 System för regelmässigt offentliggörande av kontrollresultat i andra länder

Offentliggörande finns i bland annat Danmark, Toronto, Kanada och Los Angeles, USA. Här är livsmedelsföretagare skyldiga att sätta upp myndighetens kontrollresultat på ett ställe där konsumenter med lätthet kan se det. Rapporten publiceras också på kontrollmyndighetens hemsida.

I Danmark redovisas resultatet i en kontrollrapport. För livsmedelsföretag som saluhåller direkt till slutkonsument sammanfattas omdömet i fyra olika kategorier som symboliseras i en skrattande, en leende, en sammanbiten eller en sur ”smiley-gubbe”. Kategorierna betyder inga avvikelser, påpekanden men inget allvarligt, föreläggande eller förbud respektive bötesföreläggande, polisanmälan eller återkallande av godkännande. Resultatet från de fyra senaste kontrollbesöken redovisas i kontrollrapporten. För företag som inte saluhåller till slutkonsument sammanfattas kontrollresultatet i stället med siffrorna 1–4.

Livsmedelslagstiftningen har delats in i ”smiley-regler” och andra regler. Alla regler kontrolleras inte vid varje kontrollbesök. Varje kontrollområde får ett resultat och det är det sämsta resultatet som bestämmer vilken ”smiley” som ska sammanfatta kontrollresultatet. Områdena är bland annat livsmedelshygien, utbildning, egenkontroll och märkning.⁶

⁶ Se vidare www.fvst.dk/smiley.

I Toronto offentliggörs hur livsmedelsföretagare uppfyller förutsättningarna för en bra hygienpraxis⁷ med hjälp av färgerna grönt, gult och rött. Grönt står för ”PASS”, det vill säga att verksamheten i huvudsak uppfyllde kraven. Gult står för ”CONDITIONAL PASS” och innebär att avvikelser som kan innebära hälsorisker noterades. Ägaren ska åtgärda bristerna direkt och en uppföljande kontroll ska ske inom 48 timmar. Rött står för ”CLOSED” och innebär att en eller flera avvikelser som kan innebära en hälsofara noterades och att företaget stängdes.⁸

I Los Angeles använder myndigheten en betygskala. Myndigheten utgår från 100 poäng och beroende på om det är en avvikelse som innebär en hög, liten eller låg livsmedelsrisk görs poängavdrag för varje kategori. En kategori kan innehålla flera underkategorier. Det högsta poängavdraget är 6 poäng för en kategori oavsett om en eller alla av underkategorierna är bristfälliga. Betygskalan är A 90–100 poäng (mycket bra), B 80–89 poäng (bra), C 70–79 poäng (acceptabelt) och Score 0–69 poäng (dåligt). Kontrollen avser förutom en god hygienpraxis även om företaget uppfyller kraven på konsumentinformation och ”Truth-in-Menu”. Om förhållandena är sådana att myndigheten meddelar ett saluförbud måste företaget sätta upp ett ”Notice of Closure”.⁹

Flera länder utreder om de ska införa ett system för offentliggörande av kontrollresultat. Mattillsynet i Norge har utrett frågan om att införa en ”Smileyordning” för butiker och serveringsställe, men avvaktar för tillfället med att införa ett system.¹⁰ I Storbritannien heter ett projekt ”Scores on the Doors”.¹¹

⁷ Se vidare avsnitt 4.6.1.

⁸ Se vidare <http://app.toronto.ca/yourhealth/DineSafe>.

⁹ Se vidare <http://www.lapublichealth.org/rating/>.

¹⁰ Smileyfjes i norsk daligvarehandel og serveringsbedrifter? Mattillsynets rapport den 15 december 2004, www.mattillsynet.no.

¹¹ Uppgift från Jenny Morris, Chartered Institute of Environmental Health, Storbritannien.

3 Behov av och krav på offentliggörande

3.1 Förbättra livsmedelskontrollen

3.1.1 Matförgiftningar

Matförgiftningar innebär ett stort lidande för konsumenter. Förutom kortvariga symptom kan allvarliga infektioner och sjukdomar med långvariga besvär bli följden av skadliga eller otjänliga livsmedel.¹ Matförgiftningar kostar samhället stora belopp framför allt i termer av sjukvårdskostnader och arbetsbortfall. Restaurangers och andra företags livsmedelssäkerhet är därför en viktig fråga för konsumenter, livsmedelsföretag och samhället i övrigt.

I en intensivstudie 1999 uppskattades att 7 000 personer insjuknar i matförgiftning varje år i Uppsala kommun. I studien beräknades den genomsnittliga samhällsekonomiska kostnaden för en sjukdomsperiod till 2 164 kr. Det innebär samhällskostnader för Uppsala kommun på drygt 15 miljoner kronor. Om resultatet för Uppsala är representativt för Sverige skulle det betyda att omkring 338 000 människor insjuknar varje år och att det kostar samhället cirka 731 miljoner kronor.²

Livsmedelsverket satsade under 2003 i samarbete med Smittskyddsinstitutet ett webbaserat system för kommunernas inrapporteringar av matförgiftningar. För 2003 kom det in totalt 73 rapporter om misstänkt matförgiftning. 44 rapporter avsåg smittade livsmedel som beretts på restauranger och andra storhushåll. Totalt rapporterades 1904 fall av matförgiftningar av vilka 14 var enstaka fall och resten, 1 890 fall, var utbrottsrelaterade.³

¹ Hur man undviker att bli sjuk av mat, Livsmedelsverkets faktablad 11, maj 1999 reviderad februari 2005.

² Samarbetsprojektet MatUpp mellan Livsmedelsverket, Smittskyddsinstitutet, Socialstyrelsen, Landstinget i Uppsala län och Miljökontoret i Uppsala kommun, Rapport nr 12/1999 och Konsumentinformation om matförgiftningar, www.slv.se.

³ Rapporterade misstänkta matförgiftningar 2003, Sammanställda av Livsmedelsverket och Smittskyddsinstitutet den 27 oktober 2004.

Livsmedelsverket konstaterar i rapporten 2003 att det är vanskligt att dra slutsatser på basis av antalet inrapporterade matförgiftningar. Det är väl känt att underrapporteringen är stor. Enligt Livsmedelsverket kan det i stället vara så många som 500 000 personer som årligen insjuknar till följd av matförgiftningar.⁴

En studie har analyserat hälsoeffekter och konsumenters val efter krav på offentliggörande av restaurangers hygien i Los Angeles County, Kalifornien. Studien bygger på statistik om sjukdomsfall, betyg vid kontrollen och hur omsättningen påverkats för enskilda restauranger. Med hjälp av sjukdomsstatistiken har forskarna kommit fram till att de livsmedelsrelaterade magsjukdomarna reducerades med i genomsnitt 13 procent under åren 1998–2000. Motsvarande minskning kunde inte observeras i resten av staten. Minskningen av matförgiftningar berodde dels på att konsumenter efter offentliggörandet valde restauranger med en god hygien, dels på att den generella hygien på restaurangerna förbättrades.

En anledning till att hygienstandarden förbättrades förhållandevis snabbt kan ha varit att ett lokalt tv-program, med hjälp av en dold kamera, visade restauranger med dålig livsmedelshygien och att media informerade om säker livsmedelshantering i hemmet. Detta skedde emellertid under en förhållandevis kort period och kan inte ensamt förklara nedgången av magsjukdomar under tre år. Ett annat skäl kan ha varit att den offentliga kontrollen intensifierades och att både inspektörer och restaurangägare utbildades.^{5,6}

Vi kan alltså konstatera att en vanlig beredningsplats för smittade livsmedel är restauranger och andra storhushåll och att matförgiftningar innebär stort lidande för konsumenter och stora kostnader för samhället. Studien som gjordes i Kalifornien belyser att ett offentliggörande kan ha positiva effekter för konsumenter, företag och samhället i övrigt.

⁴ Matförgiftningar i Sverige – resultat av en intervjuundersökning, Livsmedelsverkets rapport 41/94.

⁵ Jin, G.Z. och Leslie, P., The Effect on Information on Product Quality: Evidence from Restaurant Hygiene Grade Card, *The Quarterly Journal of Economics*, 2003, s. 434.

⁶ Simon, P., Leslie, P., Run, G., Jin, G.Z., Reporter, R., Aguirre, A. och Fielding, J., Impact of Restaurant Hygiene Grade Cards on Foodborne-Disease Hospitalizations in Los Angeles County, *Journal of Environmental Health*, March 2005, s. 35.

3.1.2 Kommersiell drivkraft

Livsmedelsföretagaren har det främsta ansvaret att se till att livsmedelslagstiftningen följs i den verksamhet han eller hon har kontroll över. Myndigheten ska övervaka och kontrollera att företagaren uppfyller de för verksamheten relevanta kraven.⁷

Av kommunrapporteringen till Livsmedelsverket 2003⁸ framgår att avvikelser noterades i medeltal hos 51 procent av de besökta anläggningarna. Flest avvikelser fann man i detaljhandeln med 54 procent. De huvudsakliga avvikelserna bestod i bristande hygien i lokaler, brister i inredning och utrustning samt bristande egenkontroll.

Det framgår också att vid kontrollbesöken gjordes 11 503 dokumenterade genomgångar av egenkontrollprogram. Av dessa var det 4 768 anläggningar som följde sitt program. Några kommuner uppgav att fler anläggningar följer sitt egenkontrollprogram än vad man kontrollerat under året. Resultatet från kommunernas rapportering visade dock att mer än hälften av de anläggningar som hade ett egenkontrollprogram inte följde det.

Att avvikelser noterades i medeltal hos cirka 50 procent av de besökta anläggningarna och att knappt hälften av anläggningarna följde dokumenterade egenkontrollprogram är inte tillfredsställande. Det finns alltså ett förhållandevis stort utrymme till förbättringar när det gäller livsmedelshygien, utrustning och egenkontroll. Ett obligatoriskt offentliggörande av kontrollresultat kan vara ett verktyg för att förbättra livsmedelshandling och företagets egenkontroll inom livsmedels- och restaurangnäringarna.

I en dansk telefonundersökning bland livsmedelsföretag 2004 framgår att 53 procent av de tillfrågade företagarna i detaljhandeln tror att en dålig ”smiley” kommer att påverka företagets renommé negativt. Av de tillfrågade produktionsföretagen var det 74 procent som hade samma uppfattning.⁹

I samma undersökning har man försökt undersöka vilken effekt ”Smiley-ordningen” har haft. 14 procent av företagarna i detaljhandeln och 7 procent av produktionsföretagen uppger att de

⁷ Artikel 17 i (EG) 178/2002.

⁸ Rapportering av livsmedelskontroll 2003, Kommunernas rapportering om livsmedelskontroll, Rapport 10-2004, s. 9 ff. Detta år valde 17 kommuner att inte rapportera och ytterligare ett antal svarade endast summariskt på frågorna.

⁹ Telefon Ad hoc undersökelse blandt virksomheder – Smiley-ordningens effekt, A.C. Nielsen, Danmark, Fødevarestyrelsen den 15 december 2004, s. 4.

under 2004 har genomfört förändringar som en direkt följd av offentliggörandet av kontrollrapporten.¹⁰ Under 2003 var det 19 procent av verksamheterna som svarade att de hade genomfört ändringar.¹¹ Företagarna har framför allt förbättrat sina egenkontrollprogram, rengöringsrutiner, temperaturkontroller och anläggningarnas underhåll.¹²

En annan effekt av ”Smiley-ordningen” har varit att 53 procent av företagarna i detaljhandeln och 37 procent av produktionsföretagarna har diskuterat tillsammans med personalen åtgärder för att undgå att få ett dåligt kontrollresultat.¹³

Oro för dåligt rykte får enligt den danska utredningen en viss effekt. En ännu större effekt får man sannolikt om man i systemet för regelmässigt offentliggörande av kontrollresultat premierar de företag som arbetar på ett strukturerat sätt med livsmedelssäkerhet och redlighet. Genom att kunna informera om exempelvis goda livsmedelsförhållanden drar företaget till sig fler konsumenter, vilket innebär att investeringen för att försäkra sig om en god livsmedelshygien lönar sig. Ett bra kontrollresultat blir en av många möjliga marknadsföringsåtgärder.

3.1.3 Låg kontrollfrekvens

Livsmedelsverket redovisar varje år hur livsmedelskontrollen i Sverige fungerar och hur effektiv den är. Ett allmänt råd är att varje anläggning bör inspekteras minst en gång varje år.¹⁴

Kommunrapporteringen till Livsmedelsverket och verkets uppföljning genom bland annat kommuninspektioner visar att det finns stora skillnader mellan kommunerna vad gäller den offentliga kontrollens effektivitet och likvärdighet. Vanliga brister är att årliga inspektioner inte genomförs på alla livsmedelsföretag och att det saknas dokumenterade rutiner för att kunna vidta tvingande åtgärder gentemot företag som exempelvis hanterar otjänliga livsmedel.¹⁵

¹⁰ a.a., s. 3.

¹¹ Telefon Ad hoc undersägelse blandt virksomheder – Smiley-ordningens effekt, A.C. Nielsen, Danmark, Födevarestyrelsen den 23 december 2003, s. 4.

¹² Resumé af forbuger- og virksomhedsanalyserne 2004, www.dvt.dk/smiley.

¹³ a st.

¹⁴ Framgår av allmänna råden till 4 § Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 1990:10 omtryck 2005:2) och allmänna råd om livsmedelstillsyn m.m., i fortsättningen kallad SLVFS 1990:10.

¹⁵ Livsmedelsverkets årsredovisning 2004, s. 27.

Kontrollbesök har under de senaste två åren delats upp i två kategorier. Dels inspektioner, dels övriga kontrollbesök och summan av dessa är totalt antal kontrollbesök. Ett kontrollbesök kan delas in i nio olika kontrollpunkter. Om man vid ett kontrollbesök tittar på minst fem av dessa punkter räknas det som en inspektion i annat fall är det ett övrigt kontrollbesök.

Enligt rapporteringen för 2003 fick anläggningar i genomsnitt 0,43 inspektioner och totalt 0,64 kontrollbesök per anläggning. Livsmedelsverkets anläggningar fick 0,61 inspektioner per anläggning.¹⁶ Eftersom ett kontrollbesök eller en inspektion inte kan vara mindre än 1,0 visar det sammanställda resultatet att vissa anläggningar fick ett eller flera besök medan andra inte fick något, vilket enligt vår mening generellt är en för låg kontrollfrekvens. Det finns alltså ett behov av att öka den genomsnittliga kontrollfrekvensen.

3.1.4 Riskbaserad kontrollfrekvens

Av kontrollförordningen framgår att de fleråriga nationella kontrollplanerna ska innehålla information om riskindelning av livsmedelsföretag. Det framgår också att den offentliga kontrollen ska vara riskbaserad och genomföras regelbundet och så ofta som är lämpligt med hänsyn till klarlagda risker, tidigare kontrollresultat, tillförlitligheten hos egna kontroller och information som kan tyda på bristande efterlevnad av lagstiftningen.¹⁷

En modell för riskklassificering av livsmedelsföretag har tagits fram av en arbetsgrupp på Livsmedelsverket. Enligt förslaget ska ett livsmedelsföretag klassificeras med hjälp av en riskmodul och en erfarenhetsmodul.

Riskmodulen utgår från den potentiella risken som verksamheten i företaget utgör om verksamheten inte är under kontroll. Klassificeringen baseras på en bedömning utifrån typ av livsmedel, typ av verksamhet och omfattning samt särskilda risker.

Erfarenhetsmodulen utgår från att myndigheten bedriver systemtillsyn. Kontrollen och bedömningen omfattar om det finns rutiner, om är de ändamålsenliga och om de följs samt företagets kontrollhistoria. Beroende på den erfarenhet myndigheten har av ett företag kan kontrollfrekvensen alltså vara olika hos olika företag trots att de har placerats i samma riskklass.

¹⁶ a.a., s. 33 f.

¹⁷ Artikel 42 och artikel 3 i (EG) 882/2004.

Utifrån klassificeringen föreslås en schablon för kontrollfrekvens som kan användas vid prioritering och fördelning av befintliga resurser för den planerade offentliga kontrollen av aktuella livsmedelsföretag hos en kontrollmyndighet.¹⁸ I dag finns alltså en formel framtagen för fördelning av resurser. Hur många kontrolltimmar per år detta innebär för respektive företag beror dock på kontrollmyndighetens resurser.

3.1.5 Kontrollmyndigheternas arbete

Ett regelmässigt offentliggörande kommer att ställa ökade krav på kontrollmyndigheterna och kontrollerna behöver bli mer effektiva. Det har visat sig att de datorbaserade inspektionerna effektiviserar kontrollen i de kommuner där de används.¹⁹ Det har även visat sig att den administrativa bördan för äggpackerier och Livsmedelsverket har minskat sedan standardiserade checklistor började användas för dessa företag.²⁰

En av fördelarna med det nya systemet är att företaget vid avvikelser kan erbjudas att skriva en frivillig åtgärdsplan. Detta innebär att inspektören och företaget tillsammans kan diskutera lämpliga förbättringsåtgärder med rapporten som utgångspunkt och sätta tidsplaner för dessa. På så vis minskar risken för missförstånd och företagaren slipper skriva svarsbrev till myndigheten.²¹

Enligt ett förslag som nyligen bifallits i riksdagen öppnas möjligheter för kommuner att i ökad grad kunna samverka.²² Det innebär bland annat en möjlighet för inspektörer att få en bredare kompetens genom att enbart arbeta med livsmedelskontroll.²³

Kontrollen kommer också att behöva bli mer likvärdig i landet. De standardiserade checklistorna med klara bedömningsgrunder underlättar för myndigheterna att bedöma företagen på ett likartat sätt. Arbetet med att ta fram checklistor, vägledning och annat material samt Livsmedelsverkets stöd till kommunerna genom telefon- och e-postjour kommer att fortsätta.²⁴

¹⁸ Rapport om Riskklassificering av livsmedelsföretag. Arbetsmaterial, mars 2005.

¹⁹ a.a., s. 28.

²⁰ a.a., s. 31.

²¹ Äggpackerierna fick bättre betyg, Vår Föda 2/2005, s. 28 ff.

²² Se vidare avsnitt 5.2.2.

²³ Livsmedelsverkets årsredovisning 2004, s. 28 och 31. Se vidare avsnitt 5.2.2.

²⁴ Livsmedelsverkets verksamhetsplan 2005, Rapport 1 2005, s. 31.

Att offentliggöra resultatet från livsmedelskontrollen ställer inte bara krav utan ger också myndigheter möjligheter att synliggöra och skapa förtroende för sitt arbete. Det föreslagna systemet gör det lättare för konsumenter och andra intressenter att följa myndigheters arbete. Av den sammanfattande kontrollrapporten kan man exempelvis utläsa vilka områden som kontrollerats, hur ofta företaget kontrolleras och på vems initiativ samt kontrollresultatet. Ett strukturerat arbetssätt där fastställda kontrollfrekvenser följs och där kontrollmyndigheten följer upp brister som noterats inger förtroende för myndighetens arbete.

3.2 Konsumenterna efterfrågar möjlighet till medvetna val

Konsumenters välbefinnande ökar av att i högre grad veta vad och få det de betalar för. Kontrollmyndigheterna har en skyldighet att informera konsumenter när livsmedel kan utgöra en risk för människors hälsa.²⁵ Livsmedelslagstiftningen syftar också till att skydda konsumenters intresse och att göra det möjligt för dem att fatta välgrundade beslut om de livsmedel som de konsumerar. Konsumenter får bland annat inte vilseledas om ett livsmedel på grund av dess märkning.²⁶ Konsumenter har alltså rätt att få ta del av information om livsmedel.

Av de tillfrågade i den danska undersökningen som minst har hört talas om ”Smiley-ordningen” tycker 95 procent att det är en bra eller mycket bra idé att offentliggöra kontrollresultaten. 80 procent uppger att de undviker att äta i en restaurang med en dålig ”smiley”.²⁷

Studien som gjordes i Kalifornien visar att intäkterna ökade för de restauranger som fick A och B betyg med 5,7 respektive 0,7 procent. För restauranger som fick ett C betyg sjönk omsättningen med 1 procent.²⁸

Av konsumentundersökningen som utredningen låtit utföra framgår att 78 procent har svarat att de vill ha hjälp av symboler för att välja restaurang eller livsmedelsbutik och 81 procent har svarat att de aldrig skulle välja en restaurang eller livsmedelsbutik med

²⁵ Artikel 10 i (EG) 178/2002)

²⁶ Artikel 8 och 16 i samma förordning.

²⁷ Telefonbusundersökelse blandt förbrugere – ”Smiley-ordningens” effekt, A.C. Nielsen, Danmark, Födevarestyrelsen den 15 december 2004, s. 4–5.

²⁸ Jin, G.Z. och P. Leslie, a.a., s. 429.

utredningens förslag till symbol för ”ett flertal mindre avvikelser eller en eller flera allvarliga avvikelser”.²⁹

Konsumenter har alltså inte bara rätt till information om livsmedel utan undersökningar visar också att de efterfrågar och använder sig av sådan information vid val av livsmedelsföretag.

3.3 Tillgång till information

3.3.1 Handlingars offentlighet

En rapport från ett kontrollbesök hos ett livsmedelsföretag är en allmän handling när den är färdigställd och expedierad. Efter att myndigheten har sekretessprövat uppgifterna i handlingen, främst enligt 8 kap. 6–7 §§ sekretesslagen,³⁰ lämnas den vanligtvis ut, det vill säga handlingen bedöms som offentlig och lämnas till den som har begärt att få ta del av den.

3.3.2 Kontrollförordningen

Kontrollmyndigheten ska enligt kontrollförordningen säkerställa en hög grad av insyn när den bedriver sin verksamhet. För detta ändamål ska relevant information som innehas av myndigheten göras tillgänglig för allmänheten snarast möjligt. Lagstiftningen ställer krav på att allmänheten i regel ska ha tillgång till information om kontrollmyndighetens kontrollverksamhet och dess effektivitet.³¹ Det innebär bland annat resultat från livsmedelskontrollen.

3.3.3 24-timmarsmyndighet

Regeringen har som mål att skapa en förvaltning som bland annat ger tillgänglighet oberoende av kontorstider och geografisk belägenhet. Begreppet 24-timmarsmyndigheten står för en myndighet som är brukarorienterad, som arbetar öppet och effektivt med offentlig service och är tillgänglig när medborgare och företag efterfrågar den. En sådan myndighet ska ge större möjlighet till

²⁹ Ununger & Wrenfelt AB, Rapport om Test av symboler för livsmedelskontroll, bilaga 15, s. 10 f.

³⁰ Sekretesslagen (1980:100).

³¹ Artikel 7 i (EG) 882/2004.

insyn, medverkan och kontroll. En övergång till elektronisk information och självservice kommer att ge stora effektivitetsvinster och fördelar även inom förvaltningen.³²

³² På väg mot 24-timmarsmyndigheten, Regeringskansliets informationskrift.

4 Förslag på system i Sverige

4.1 Livsmedelsföretag som ska omfattas

Vi föreslår att registrerade och godkända livsmedelsföretag som saluhåller direkt till slutkonsument, exempelvis restauranger och butiker, samt företag som saluhåller till annan livsmedelsföretagare ska omfattas av ett system för offentliggörande av resultat från den offentliga livsmedelskontrollen.

4.1.1 Typer av livsmedelsföretag

Livsmedelsföretag ska enligt EU:s nya ramverk för livsmedels-hygien antingen registreras eller godkännas av kontrollmyndig-heten.¹

Livsmedelsföretag kan i detta sammanhang delas in i följande tre grupper;

- De företag som saluhåller direkt till slutkonsument och som kontrolleras någon eller några gånger inom en planerad tidsperiod, exempelvis restauranger.
- De företag som inte saluhåller direkt till slutkonsument och som kontrolleras någon eller några gånger inom en planerad tidsperiod, exempelvis mejerier.
- De företag som inte saluhåller direkt till slutkonsument och som kontrolleras under produktion, exempelvis köttanläggningar.

¹ Artikel 6 i (EG) 852/2004.

4.1.2 Ansvarig myndighet

Livsmedelsverket och kommunerna delar på den offentliga kontrollen av livsmedelsföretagen. Livsmedelsverket kontrollerar cirka 600 anläggningar och kommunernas miljö- och hälsoskydds-nämnder kontrollerar övriga cirka 52 000 anläggningar.

Av livsmedelsföretagen i föregående avsnitt kontrollerar Livsmedelsverket huvudsakligen de två sistnämnda och kommunerna de två förstnämnda.

4.1.3 Offentliggörande för alla typer av företag

Det finns behov av och krav på att resultaten från den offentliga livsmedelskontrollen blir tillgängliga för allmänheten. Livsmedelskontrollen behöver förbättras och ett kommersiellt intresse hos livsmedelsföretagare att arbeta med frågor som rör livsmedelssäkerhet och redlighet behöver skapas.

Den information som konsumenterna har vid köptillfället är förutom livsmedlets märkning dess utseende och ibland dess smak och lukt. Det är svårt för enskilda konsumenterna att ha kunskap om ett företags livsmedelshantering och att kunna bedöma om ett livsmedel är säkert. Företagaren har bättre kunskap vad gäller de åtgärder som vidtagits för att säkerställa en hygienisk livsmedelshantering. Det föreligger så kallad asymmetrisk information.²

Massmedier bevakar frågor som rör livsmedel. Det gör konsumenterna mer medvetna, vilket i sin tur innebär att konsumenterna söker mer information för att försäkra sig om att de köpt de produkter som de verkligen vill ha.

En restaurangbesökare kan planera sitt besök hemifrån och har då möjlighet att söka information om en restaurang på kontrollmyndighetens hemsida. Besökaren kan också ta del av information på restaurangen och göra sitt val där. Motsvarande gäller vid val av livsmedelsbutik och andra företag som saluhåller direkt till konsumenterna med undantag för de företag som saluhåller till konsumenterna på Internet.

² Christian Jørgensen, Analys av möjliga ekonomiska konsekvenser av att offentliggöra resultatet av livsmedelstillsyn, Livsmedelsekonomiska institutet, den 4 april 2005, s. 2.

Livsmedelsproducerande företag har inte samma möjlighet att lämna information om företaget och dess produkter eftersom de vanligtvis inte saluhåller direkt till konsument. Dessa företag är därför hänvisade till publicering av rapporterna på kontrollmyndighetens hemsida.

Behoven av och kraven på ett offentliggörande skiljer sig inte nämnvärt åt om företagen saluhåller direkt till konsument eller till annan livsmedelsföretagare. Skillnaden är i stället när och var behovet av information uppkommer. Kontrollrapporterna från livsmedelsproducerandeföretag kan visserligen vara omfattande, tekniska och kanske svåra för konsumenter och andra intressenter att förstå i sin helhet. Vi anser dock att det inte är ett skäl för att inte offentliggöra kontrollresultatet även från dessa företag.

4.2 Obligatoriskt offentliggörande

Vi föreslår att systemet för offentliggörande av resultat från livsmedelskontrollen ska vara tvingande för livsmedelsföretagare och kontrollmyndigheter.

Vi föreslår att Livsmedelsverket ska för vissa typer av livsmedelsföretag kunna föreskriva om helt eller delvis undantag från kravet att offentliggöra resultat från livsmedelskontrollen.

4.2.1 Skäl för ett tvingande system

Livsmedelsföretagare vill gärna offentliggöra positiva resultat. Förslaget innebär emellertid även att negativa resultat ska offentliggöras. För att systemet ska få avsedd effekt måste det därför vara tvingande för livsmedelsföretagare att offentliggöra ett kontrollresultat.

Kommuner fördelar sina resurser på olika sätt. Om kontrollmyndigheter inte behöver införa det system som föreslås finns en risk att det inte kommer att införas i alla kommuner alternativt att system för offentliggörande kommer att se olika ut i olika kommuner.

Det innebär att förutsättningarna för en likvärdig och effektiv kontroll inte blir desamma i landets kommuner. Det innebär också att inte alla konsumenter och andra intressenter kommer att få tillgång till resultatet på ett snabbt och enkelt sätt utan är hänvisade

till myndigheters hemsidor alternativt till att begära att få handlingar utlämnade.

I dag är det ett förhållandevis litet antal konsumenter som begär att ta del av kontrollrapporter hos myndigheterna. Ett skäl är sannolikt att konsumenter upplever att det är omständligt och tar tid. Ett annat kan vara att det är svårt att med hjälp av enstaka rapporter få en överblick av en livsmedelsföretagares kontrollresultat.

Ett system för offentliggörande där en kommun inför ett system och den närliggande kommunen inte gör det alternativt inför ett annat system gynnar varken kontrollmyndigheter, producenter, konsumenter eller andra intressenter. Det är därför viktigt att alla kommuner tillämpar ett enhetligt system. Enligt vår bedömning bör skälen för likvärdig och effektiv kontroll samt möjligheten för konsumenter att lätt få tillgång till information anses vara starkare än rätten för kommuner att själva fördela sina ekonomiska resurser.

4.2.2 Undantag från kravet på offentliggörande

Kontrollfrekvensen ska bestämmas efter en risk- och erfarenhetsbedömning av ett företag. Det innebär att kontrollfrekvensen för ett företag inte alltid behöver vara samma trots ett oförändrat sortiment.

Ett omdöme är tidsberoende. Ett äldre omdöme har sannolikt mindre relevans än ett nyare. Det är därför sannolikt att konsumenter i större omfattning använder nyare än äldre resultat vid val av livsmedelsföretag. Tidsintervallerna kan därför inte vara så långa att konsumenter ifrågasätter riktigheten av det offentliggjorda resultatet.

Det kan finnas företag som kommer att få en mycket låg kontrollfrekvens och som sannolikt inte kommer att byta mellan olika kontrollfrekvensgrupper, exempelvis vissa primärproducenter. Dessa kontrollresultat blir så pass gamla att det finns en risk för att konsumenter upplever att de saknar relevans.

Även för tillfälliga verksamheter som bedrivs endast under en mycket kort tid, exempelvis under en marknad, får sannolikt en publicering på myndighetens hemsida liten betydelse för konsumenter.

För dessa verksamheter samt eventuellt för ytterligare några kan det finnas anledning att överväga om de ska undantas från skyldig-

heten att offentliggöra resultatet från den offentliga kontrollen. Livsmedelsverket bör därför ges rätten att föreskriva om ett sådant undantag.

4.3 Den sammanfattande kontrollrapporten

Vi föreslår att kontrollmyndigheten redogör för kontrollen i en sammanfattande kontrollrapport. Den ska vara tillgänglig på en väl synlig plats nära entrédörren till livsmedelsanläggningen hos de företagare som saluhåller till slutkonsument och läggs ut på myndighetens hemsida.

Vi föreslår att resultaten från de tre senaste kontrollbesöken ska sammanställas i den sammanfattande kontrollrapporten.

4.3.1 Modeller för sammanfattande kontrollrapporter

I den danska ”Smiley-ordningen” har man valt att använda sig av en sammanfattande kontrollrapport.³ Kontrollrapporten innehåller bland annat uppgifter om vilka ”Smiley-regler” som kontrollerats och resultatet av kontrollen samt en motivering till bedömningen.

I modellen för datoriserade inspektioner sammanfattar en inspektionsrapport antal avvikelser och allvarlighetsgraden av dessa och det datoriserade programmet ger ett helhetsomdöme om företagets förmåga att producera säkra livsmedel och leva upp till kraven i livsmedelslagstiftningen.⁴

Även i modellen för kontroll av äggpackerier och fiskanläggningar finns en inspektionsrapport som sammanfattar antal avvikelser och allvarlighetsgraden av dessa och ger ett helhetsomdöme.⁵

För de företag som kontrolleras av Livsmedelsverket har verket tagit fram ett förslag till instruktion för ”Inspektionsrapport av anläggning under direkt kontroll”.⁶ Instruktionen bygger på en tidigare utarbetad instruktion för besiktningveterinärer ”Kontrollrapport”⁷ och ska prövas under våren hos några enstaka företag. Enligt förslaget ska inspektören värdera noterade avvikelser och sammanfatta dem i inspektionsrapporten.

³ Se bilaga 13.

⁴ Se bilaga 7.

⁵ Se bilaga 9–10.

⁶ Se bilaga 11.

⁷ Se bilaga 12.

4.3.2 Skäl för sammanfattande rapport

Enligt en telefonintervju 2004 har 42 procent av de konsumenter som hört talas om "Smiley-ordningen" läst mer än symbolen på kontrollrapporten.⁸ Det visar att konsumenter är intresserade av mer information än vad en symbol kan förmedla.

En fullständig kontrollrapport eller uppgifter från den offentliga kontrollen kan vara mycket omfattande och tekniska. Informationen kan därmed vara svår och tidsödande att läsa samt innehålla uppgifter som i vart fall inte alla konsumenter har ett direkt intresse av. Det är därför viktigt att resultatet från kontrollen förenklas och sammanställs på ett sätt som väcker ett intresse att läsa och kan snabbt förstås.

I en sammanfattande rapport kan även tidigare kontrollresultat sammanställas och därmed blir det tydligare för konsumenter om en livsmedelsföretagare har uppfyllt lagstiftningens krav vid flera kontrolltillfällen.

En livsmedelsföretagare kan å sin sida med hjälp av en sammanfattande rapport visa att han inte bara vid ett tillfälle utan vid flera kontrollbesök uppfyllt lagstiftningens krav. Ett av syftena med livsmedelslagstiftningen är att företagare ska arbeta med livsmedelssäkerhet och andra livsmedelsfrågor på ett långsiktigt och strukturerat sätt. Att regelmässigt offentliggöra kontrollresultaten under längre tid kan öka företagares intresse för ett sådant arbete.

Företagare kan också visa att han har åtgärdat de brister som noterades vid de tidigare kontrollbesöken. Ett sådant kontrollresultat stärker konsumenters förtroende för en livsmedelsföretagare och inger en trygghet när de ska göra sina val.

4.4 Övrigt resultat från den offentliga kontrollen

Vi föreslår att förutom en sammanfattande kontrollrapport ska övrigt resultat från den offentliga kontrollen, exempelvis checklistor eller annat bedömningsunderlag, publiceras på kontrollmyndighetens hemsida.

⁸ Telefonbusundersökelse blandt förbrugere, a.a. den 15 december 2004, s. 3.

4.4.1 Modeller för kontrollrapporter

I modellen datoriserade inspektioner finns förutom utarbetade inspektionsrapporter även checklistor och hjälpredor.⁹

För äggpackerier och fiskanläggningar finns också checklistor och annat vägledningsmaterial.¹⁰ I förslaget som tagits fram för Livsmedelsverkets anläggningar under direkt tillsyn finns en bilaga där avvikelser och iakttagelser med hänvisning till lagparagrafer kan noteras. Det finns även en ruta att fylla i om avvikelsen bedömts som allvarlig.¹¹

Utöver dessa kontrollrapporter har både Livsmedelsverket och de kommunala myndigheterna arbetat fram rapportmallar för andra typer av livsmedelsföretag.

I arbetet med att utveckla en likvärdig kontroll har myndigheterna tagit fram enhetliga fullständiga kontrollrapporter för olika typer av livsmedelsföretag. Det är ett resurskrävande arbete och det finns fortfarande mycket kvar att göra. I dag finns alltså enhetliga rapportmallar utarbetade för en del av livsmedelsföretagen. För andra företag kan de mallar som används skilja sig åt både till form och till innehåll. Många mallar används dessutom endast av en kommun eller av en enhet vid Livsmedelsverket.

4.4.2 Tillgång till relevant information

Kontrollförordningen ställer krav på att relevant information som myndigheten har ska göras tillgänglig för allmänheten snarast möjligt. Begreppet 24-timmarsmyndigheten står för en myndighet som är tillgänglig när medborgare och företag efterfrågar den.

För att uppfylla kravet i förordningen och regeringens mål med 24-timmarsmyndigheter räcker det enligt vår mening inte med att bara publicera den sammanfattande kontrollrapporten på kontrollmyndighetens hemsida. Myndigheten kan ha mer information som är relevant för konsumenter än vad som framgår av rapporten. Det kan exempelvis vara checklistor och annat bedömningsunderlag. Vi anser därför att även dessa uppgifter ska publiceras på hemsidan.

Checklistorna finns i handdatorerna och relevanta uppgifter som överförs till den sammanfattande kontrollrapporten ska vara doku-

⁹ Se vidare på www.slv.se/offentlig_kontroll/datoriserade_inspektioner och i bilaga 8.

¹⁰ Se vidare www.slv.se/offentlig_kontroll/inspektionsrapporter.

¹¹ Se bilaga 11.

menterade.¹² Att även publicera dessa uppgifter bör därför innebära marginellt ökade arbetsinsatser.

I dag har kommuner egna hemsidor där information från de lokala myndigheterna publiceras. För att sådan information ska vara lätt att hitta bör därför även resultaten från den kommunala livsmedelskontrollen publiceras där. I ett framtida informationsarbete kan det dock finnas anledning att överväga om sådan information även ska publiceras på Livsmedelsverkets hemsida.

4.5 Uppgifter i den sammanfattande rapporten

Vi föreslår att förutom identifikationsuppgifter och typ av kontroll ska det framgå om verksamheten överensstämmer med registreringen eller godkännandet och om den sammanfattande kontrollrapporten och dekalen är uppsatt på ett synligt respektive anvisat ställe. Det ska även framgå var övrigt resultat från kontrollen kan hämtas.

4.5.1 Administrativa uppgifter

I rapporten ska livsmedelsföretagets namn och adress anges. Om företaget har flera anläggningar skall den anläggning som kontrollrapporten avser anges samt dess kontrollnummer eller annat identifikationsnummer, exempelvis fastighetsbeteckningen.

Den sammanfattande kontrollrapporten ska vidare innehålla uppgift om kontrollen var en rutinkontroll, en uppföljande kontroll, om den ingick i ett projekt eller om den var en av företagaren beställd extra kontroll.¹³ När det gäller företag som kontrolleras under produktion, exempelvis köttproduktanläggningar ska det i stället för rutinkontroll anges att rapporten upprättats efter en revision.

En revision är en kontroll av ett företags egenkontroll, det vill säga företagets kontrollsystem, rutiner och dokumentation. Vid en inspektion kontrolleras de faktiska förhållandena i verksamheten. Vid exempelvis köttproduktanläggningar sker inspektioner med mycket korta intervaller. För att konsumenter ska kunna få en

¹² Anteckningsskyldigheten framgår av 15 § förvaltningslagen (1986:223) i fortsättningen kallad FL.

¹³ Se vidare avsnitt 4.12.

överblick av den offentliga kontrollen föreslår vi att endast uppgifter från revisionerna ska sammanställas i en sammanfattande kontrollrapport. Om konsumenter eller andra personer är intresserade av att ta del av inspektionsresultaten kan de vända sig till Livsmedelsverket.

Det ska också finnas en informationstext var man kan hitta övrigt resultat från den offentliga kontrollen samt att information om livsmedelskontroll finns på Livsmedelsverkets hemsida.

4.5.2 Andra uppgifter som ska framgå

Vidare ska det framgå om verksamheten som bedrivs överensstämmer med registreringen eller godkännandet.

Om verksamheten inte överensstämmer med myndighetens registrering eller godkännande ska livsmedelsföretagen inkomma med en anmälan eller ansökan om ändrade förhållanden. Genom att inte ha gjort detta har livsmedelsföretagaren inte följt lagstiftningen.¹⁴ En sådan avvikelse bedöms i dag som allvarlig och ingår i underlaget för helhetsomdömet.¹⁵

Det ska också framgå av rapporten om den tidigare sammanfattande kontrollrapporten med symbol och dekal med samma symbol satt på ett synligt respektive anvisat ställe vid kontrollen.

Om offentliggörandet inte skett enligt gällande bestämmelser ska enligt vår mening en sådan avvikelse däremot inte ingå i underlaget för helhetsomdömet. Uppgifterna från kontrollen finns tillgängliga på kontrollmyndighetens hemsida och om livsmedelsföretagare inte offentliggör resultatet på anvisat sätt kan han dömas till böter.

¹⁴ Artikel 6 2 punkten andra stycket i (EG) 852/2004.

¹⁵ Framgår av checklistan till datoriserade inspektioner, se bilaga 8.

4.6 Kontrollerade systemområden

Vi föreslår att den sammanfattande kontrollrapporten ska innehålla uppgift om de systemområden som ska respektive har kontrollerats.

4.6.1 Grundförutsättningar och andra systemområden

Vilka systemområdena är framgår bland annat av reglerna i förordningen om livsmedelslagstiftningen och i hygienförordningen.

Ett område som ska kontrolleras är om företagaren har system för kontroll av de hygieniska förhållanden, de så kallade grundförutsättningarna för god hygienpraxis, (GHP), såsom utbildning, personalhygien, skadedjur, rengöring, underhåll och temperatur.¹⁶

Ett annat kontrollområde är att livsmedelsföretagare ska inrätta, genomföra och upprätthålla ett eller flera permanenta förfaranden som är grundade på HACCP-principerna.¹⁷ Det innebär att företagen ska ha ett system som identifierar, bedömer och styr faror som är viktiga för livsmedels säkerheten.

Ytterligare systemområden är föreskrivna rutiner och mikrobiologiska eller kemiska kriterier.¹⁸ Som en föreskriven rutin kan exempelvis kraven på spårbarhet ingå.¹⁹

Slutligen ska det finnas möjlighet att offentliggöra kontrollresultatet från ett område som är specifikt för det livsmedelsföretag som kontrollerats. Det kan exempelvis vara salmonellagarantier och material avsedda att komma i kontakt med livsmedel.

Omfattningen av varje kontroll ska anpassas efter verksamhetens art och behov av tillsyn.²⁰ Kontrollen ska vara effektiv och ändamålsenlig.²¹ Det betyder att alla kontrollområden inte alltid behöver kontrolleras och för vissa företag är inte alla områden aktuella.

¹⁶ Artikel 4 i (EG) 852/2004.

¹⁷ Artikel 5 i (EG) 852/2004.

¹⁸ Artikel 4 3 punkten a) i (EG) 852/2004.

¹⁹ Artikel 18 och 19 i (EG) 178/2002.

²⁰ Allmänna råden till 4 § SLVFS 1990:10.

²¹ Artikel 4 2 punkten a) i (EG) 882/2004.

4.6.2 Redlighet

Redlighet är ett av de systemområden som ska kontrolleras och som ingår i förutsättningarna för god tillverkningssed, (GMP).²²

Området redlighet innebär bland annat att inspektören kontrollerar om tillverkningen sker enligt specifikation och att märkning och annan presentation inte vilseleder konsumenter.

Ett regelmässigt offentliggörande av kontrollresultat bör enligt vår mening även innehålla resultatet från redlighetskontroller. Risken är annars att frågor som rör redlighet kommer i skymundan och blir inte uppmärksammas på samma sätt som livsmedels-hygieniska frågor.

4.7 Helhetsomdömen

Vi föreslår att man i den sammanfattande kontrollrapporten använder tre olika helhetsomdömen. De är

- ingen avvikelse,
- ett fåtal mindre avvikelser, och
- ett flertal mindre avvikelser eller en eller flera allvarliga avvikelser.

4.7.1 Användningen i dag

Det finns i nuvarande lagstiftning ingen reglering av hur avvikelser från regelverket ska noteras.

I de datorbaserade inspektionerna sammanställer programmet automatiskt avvikelserna som är noterade i checklistan i inspektionsrapporten. Utifrån antal avvikelser och allvarlighetsgrad får företaget helhetsomdömet ”godkänd” eller ”underkänd”. I anslutning till helhetsomdömet ”godkänd” framgår om avvikelser påpekats eller inte. Företaget får helhetsomdömet ”underkänd” om inspektören noterat fyra eller fler avvikelser under antingen ”Dokumentation från företagens egen övervakning” eller fyra eller fler avvikelser under övriga rubriker eller om inspektören noterade minst en allvarlig avvikelse.

²² Artikel 8 och 16 i (EG) 178/2002 och artikel 10 punkt 2 d) i (EG) 882/2004.

I inspektionsrapporten för fiskanläggningar används tre helhetsomdömen. De är ”godkänd” om ingen avvikelse noterats, ”godkänd med anmärkning” om högst fem avvikelser och ingen allvarlig avvikelse noterats och ”icke godkänd” om mer än fem avvikelser eller en eller flera allvarliga avvikelser noterats.

För äggpackerier indelas företag i A, B eller C beroende på om de inte har någon avvikelse, högst tio avvikelser och ingen allvarlig eller mer än tio avvikelser eller en eller fler allvarliga avvikelser.

För dessa anläggningstyper är en avvikelse en brist som kan innebära ett problem men som inte normalt utgör en omedelbar hälso- eller redlighetsrisk. En allvarlig avvikelse är när det finns risk för att produkten blir otjänlig som människoföda eller dess redlighet uppenbart äventyras.

I Livsmedelsverkets förslag till ”Instruktion för anläggningar under direkt kontroll” ska värderingen av avvikelserna ske med hänsyn till avvikelsernas betydelse för produktsäkerheten och konsumenternas hälsa samt avvikelsernas betydelse för om en konsument blir vilseledd. Kontrollpersonalen ska göra en värdering av om en enskild avvikelse är allvarlig eller inte och därefter göra en sammantagen värdering av avvikelserna.

En avvikelse mot livsmedelslagstiftningen ska värderas som allvarlig om grundförutsättningarna för livsmedelshantering inte finns, om faroanalys eller processtyrning i HACCP saknas eller om eventuella mikrobiologiska och kemiska kriterier inte är uppfyllda. Det framgår också av förslaget att avvikelser avseende redlighet och föreskrivna rutiner kan värderas som allvarliga.

4.7.2 Begreppen godkänd och underkänd

Begreppet godkänd förekommer bland annat i livsmedelsförordningen för att beskriva det särskilda beslut som kontrollmyndigheten fattar efter att ha bedömt om lokalen med dess inredning blivit färdigställd för sitt ändamål.²³ Av samma förordning framgår att ett godkännande av livsmedelslokal kan återkallas.²⁴ Myndighetens bedömning kan resultera i ett positivt eller negativt beslut om tillstånd alternativt godkännande eller ett beslut om att tillståndet eller godkännandet återkallas.

²³ 37 § LF.

²⁴ 44 § LF.

Begreppet godkänna kommer även fortsättningsvis att användas när EU:s nya ramverk för livsmedelshygien och kontroll träder i kraft.²⁵ En anläggning får endast godkännas om alla relevanta krav i livsmedelslagstiftningen är uppfyllda.²⁶ Det innebär att en godkännande prövning kommer att omfatta mer än kraven på lokalen och dess inredning.

Begreppet ”underkänd” finns inte i livsmedelslagstiftningen. I datorbaserade inspektioner innebär omdömet att kontrollmyndigheten funnit sådana avvikelser från livsmedelslagstiftningen att myndigheten bedömer att verksamheten inte bedrivs tillfredsställande. Helhetsomdömet medför emellertid inte per automatik att företagets lokalgodkännande återkallas eller att livsmedelsföretagaren meddelas ett föreläggande eller ett förbud. Däremot ska en uppföljning ske.

En kontrollrapport som beskriver de avvikelser som uppmärksammas vid ett kontrollbesök och att det finns en frivillig åtgärdsplan är att betrakta som ett beredningsbeslut, det vill säga ett beslut som utgör underlag till ett annat beslut.²⁷ I livsmedelslagstiftningen används i dag begreppet godkänna endast när det gäller att fatta beslut om att godkänna en lokal för viss livsmedelshantering. Ett sådant beslut är däremot inte ett beslut under beredning utan ett slutligt beslut i ett tillståndsärende.

Begreppet lokalgodkännande är starkt förknippat med en specifik typ av beslut. Det finns därför en risk att det kan bli förvirrande om begreppet ”godkänd” används för en annan typ av beslut, såsom en sammanfattande bedömning av om företaget efterlever livsmedelslagstiftningen eller inte. Det kan även vara förvirrande att lokalgodkännandet fortfarande gäller trots att den sammanfattande bedömningen är ”underkänd”.

Vi anser att det är mindre bra att använda helhetsomdömena ”godkänd” och ”underkänd”. Vi föreslår i stället att följande sammanfattande bedömningar används; ”ingen avvikelse”, ”ett fåtal mindre avvikelser” och ”ett flertal mindre avvikelser eller en eller flera allvarliga avvikelser” från livsmedelslagstiftningen noterade. Dessa sammanfattande bedömningar anser vi upplyser mottagaren på ett tydligare sätt att en kontrollrapport är ett beslut som kan vara underlag till ett annat beslut.

²⁵ Artikel 6 3 punkten i (EG) 852/2004.

²⁶ Artikel 31 2 punkten c) i (EG) 882/2004.

²⁷ Ragnemalm, H., Förvaltningsprocessens grunder, 7:e uppl., s. 15.

4.7.3 Begreppen mindre avvikelse och allvarlig avvikelse

På motsvarande sätt som bedömningen görs i dag kan med mindre avvikelse menas att en avvikelse innebär ett problem men normalt inte utgör en omedelbar hälso- eller redlighetsrisk och med en allvarlig avvikelse kan menas när det finns risk för att produkten blir skadlig för hälsan eller otjänlig som människoföda eller för att redligheten uppenbart äventyras.

4.7.4 Antal avvikelser

Det är svårt att generellt fastställa hur många mindre avvikelser en livsmedelsföretagare kan ha utan att problemen utgör en omedelbar hälso- eller redlighetsrisk, vilket i så fall ska bedömas som allvarlig avvikelse.

Hur många avvikelser som kan accepteras kan bero på hur många kontrollpunkter som ska kontrolleras. I en checklista kan exempelvis ett kontrollområde ha många detaljerade kontrollpunkter som i sig inte utgör en omedelbar risk om bestämmelserna inte är uppfyllda. Ett flertal sådana avvikelser kan fortfarande bedömas som en mindre avvikelse. Det var efter en sådan avvägning som brytpunkten för äggpackerier bestämdes till högst tio mindre avvikelser.²⁸

Flera mindre avvikelser kan emellertid innebära att företagen på ett allvarligt sätt inte uppfyller lagstiftningens krav. Om exempelvis avvikelserna är kopplade till företagets egenkontrollprogram, kan det indikera en systematiskt bristfällig livsmedelshantering som kan medföra risker för att produkter blir skadliga eller otjänliga som människoföda.

När checklistor tas fram kan man göra avvägningar om antal avvikelser. För de områden som redan i dag har checklistor som tagits fram av Livsmedelsverket föreslår vi att dessa brytpunkter även används i systemet för offentliggörande av kontrollresultat. Brytpunkten för helhetsomdömet ett fåtal mindre avvikelser för äggpackerier är därmed tio, medan det för datorbaserade inspektioner för storhushåll, butik, konditori och grossist är tre.

Det finns och kommer sannolikt att finnas företag för vilka centralt framtagna instruktioner för hur avvikelser ska bedömas

²⁸ Uppgifter från statsinspektör Pontus Elvingsson, Enheten för Inspektion, Livsmedelsverket.

inte tagits fram. Livsmedelsverket fortsätter arbetet med att ta fram checklistor på olika områden och i samband med detta kommer brytpunkter att bestämmas.²⁹

För övriga företag bör Livsmedelsverket, för att uppnå en likvärdig kontroll, efter samråd med de lokala kontrollmyndigheterna inordna även dessa företag i det material som redan tagits fram. Verket kan ge exempel på företag som kan använda en viss checklista med eventuella justeringar.

4.8 Redovisning av helhetsomdömen

Vi föreslår att omdömena ”ingen avvikelse”, ”ett fåtal mindre avvikelser” och ”ett flertal mindre avvikelser eller en eller flera allvarliga avvikelser” ska redovisas med symboler för de företag som saluhåller direkt till konsument. För de övriga företagen ska i stället helhetsomdömet redovisas med siffrorna I, II eller III.

Symbolerna är

4.8.1 Användning av symbol

I dagens kommunikationssamhälle där informationsbruset blir allt intensivare krävs det tydligare och effektivare kommunikation för att nå fram till målgruppen. En symbol ligger kommunikationsmässigt mittemellan skriftspråk och bild och uppfattas snabbare än en text.

Symboler används för att förenkla budskap. En stiliserad man respektive kvinna symboliserar toalett, ett nyckelhål står för magra eller fiberrika livsmedel och en stilren ko står för ett mejeri.

²⁹ Pågående arbeten avser vattenverk och fiskanläggningar.

För att göra budskapet till konsumenter och andra intressenter mer lättillgängligt och snabbt har vi valt att kombinera budskapet i den sammanfattande kontrollrapporten med symboler.

4.8.2 Val av symbol

En symbol som ska informera om resultatet av en livsmedelskontroll ska vara tydlig, ha en gradering, visa på myndighetsutövning och vara internationellt gångbar. En annan aspekt är att symboler som redan används inom livsmedelsområdet underlättar kommunikationen.

Vi har valt att utgå från en redan för livsmedelskontroll använd symbol, men lagt till en kniv och gaffel för att ge den en egen utformning. Kommunvapnet ger symbolen en officiell prägel. Budskapet är förtydligat med texten livsmedelskontroll och ett årtal. Formen är rund för att bryta av mot andra dekaleringar som sitter på entrédörrar, exempelvis för kreditkort.

4.8.3 Antal symboler

Konsumenter föredrar sannolikt, vilket bekräftas i utredningens konsumentundersökning,³⁰ ett enkelt system med så få symboler som möjligt, exempelvis en som visar när företaget uppfyller livsmedelslagstiftningen och en annan som visar när det inte gör det.

Livsmedelsföretagare däremot föredrar sannolikt ett system med flera symboler. Resultaten kan därmed delas in i fler omdömesnivåer. Med två nivåer blir skillnaderna inom en nivå stora. Det kan röra sig om alltifrån ett mycket bra till ett förhållandevis dåligt resultat. Att kommunicera kontrollresultat som skiljer sig på detta sätt med hjälp av symboler kan påverka konkurrensen på ett negativt sätt.

Den datoriserade inspektionsmodellen och andra framtagna kontrollrapporter visar att myndigheter förespråkar ett system där det finns en möjlighet att informera om att inte några avvikelser, endast ett fåtal mindre avvikelser eller att avvikelser som bedöms som allvarliga noterats vid kontrollen.

³⁰ Se avsnitt 4.8.6.

Ju fler symboler som används desto svårare är det att hålla isär vad symbolerna betyder. Tre symboler är sannolikt inte för många för att kunna förmedla resultat från livsmedelskontrollen samtidigt som det inte blir för stora resultatskillnader inom en nivå och att det finns en nivå mellan helhetsomdömena utan avvikelse och allvarlig avvikelse. Vi anser därför att det antal nivåer som används i dag även bör användas när resultaten regelmässigt ska offentliggöras.

4.8.4 Val av färger

Vi har också valt att förtydliga budskapet genom att symbolerna har olika färger. Vi förespråkar färgerna guld, silver och röd. Den guldfärgade med glad mun innebär att inga avvikelser noterades vid kontrollen. Den silverfärgade med en rak mun visar att ett fåtal mindre avvikelser noterades och den rödfärgade med en sur mun informerar om att ett flertal mindre avvikelser eller en eller flera allvarliga avvikelser noterades.

Fördelen med att välja dessa färger i stället för grön-gul-röd är att även en silver symbol med rak mun har ett positivt budskap. Företaget var nästan felfritt och kom på en "andra plats". En gul symbol med rak mun kommunicerar däremot bara en varning. Ett annat skäl är att färgerna guld-silver-röd inte kommer att användas samtidigt och alltså inte som en färgkombination. Färgerna kommer därmed inte lika lätt associeras med andra färgkombinationer.

4.8.5 Val av romerska siffror

Livsmedelsföretag som saluhåller till andra företag har i större omfattning utländska kunder än de som saluhåller direkt till slutkonsument. Kontrollresultat från dessa företag publiceras bara på kontrollmyndighetens hemsida. En person som inte förstår svenska och inte har en svensktalande person i närheten har svårt att tillgodogöra sig innehållet i kontrollrapporten. Det finns därmed en risk att symboler med glad, rak eller sur mun ger läsaren en missvisande information.

Vi anser därför att mer neutrala symboler bör användas och föreslår därför siffrorna I, II och III. I betyder att ingen avvikelse

noterades, II att ett fåtal mindre avvikelser noterades och III att flera mindre avvikelser alternativt en allvarlig avvikelse noterades.

Vidare ska på den sammanfattande kontrollrapporten med siffror, i stället för en symbol längst upp till vänster och under informationen Livsmedelskontroll och år för senaste kontrollen, tryckas kontrollmyndighetens kommunvapen eller Livsmedelsverkets symbol.

4.8.6 Konsumentundersökning av symbolerna

Undersökningen bestod av två delar. Den första var en bred kvantitativ enkät som riktade sig till drygt 300 personer i åldrarna 15–65 år i hela Sverige och som besvarades på Internet. De föreslagna symbolerna visades och frågor med både öppna och styrda svarsalternativ ställdes. Den andra undersökningen bestod i en kvalitativ intervju som omfattade 17 personer, tolv personer mellan 20–40 år och fem personer mellan 40–70 år, där mer djupgående frågor ställdes för att få förklaringar till enkätsvaren.

Av enkätsvaren framgår att 89 procent av de tillfrågade svarade att de tror att symbolerna informerar om att en myndighet har kontrollerat hygien och livsmedel hos företaget och att de tycker att utformningen av symbolerna är mycket eller ganska bra.

Av undersökningen framgår även att 83 procent uppger att de skulle titta efter symbolerna innan de väljer en restaurang eller en livsmedelsbutik. 67 procent uppger att de ibland eller kanske någon gång skulle välja ett företag som har en symbol med en rak mun. 81 procent uppger att de aldrig skulle välja ett företag som har en symbol med en sur mun.

Vid djupintervjuerna ställdes först frågor utan att intervjupersonerna fick en förklaring till vad symbolerna ska användas till. Alla intervjupersoner utom en kom att tänka på mat, hygien, kvalitet eller offentlig kontroll när de såg den guld-, silver- och rödfärgade symbolen. Flera av personerna påpekade att symbolerna visade på olika resultat. Guld och silver är positivt medan rött symboliserar fara och är negativt.

Efter att intervjupersonerna fått en förklaring till vad symbolerna ska användas till tyckte många att de visade kontrollresultat på ett bra sätt. De flesta föredrog dock färgkombinationen grön-gulröd eftersom den används i andra sammanhang. Med något undan-

tag uppgav intervjupersonerna att de skulle titta efter symboler innan de valde en restaurang eller livsmedelsaffär.

Många var kritiska till kontrollrapportens utformning. Flera uppgav att de inte skulle titta på rapporten utan nöja sig med att titta efter symbolen. De ansåg att det räcker med att få veta om företaget är godkänd eller inte godkänd. Andra uppgav att de skulle titta i rapporten om symbolen var silverfärgad eller om de undrade över något. En person tyckte att det var bra att man kan se de olika kontrollområdena och tidigare bedömningar.³¹

4.9 Motivering i kontrollrapporten

Vi föreslår att bedömningarna i den sammanfattande kontrollrapporten ska kortfattat motiveras.

4.9.1 Bedömning av avvikelser

De kontrollerade systemområdena är inte närmare beskrivna i den sammanfattande kontrollrapporten. Inte heller är beskrivet vad som är ett fåtal eller ett flertal mindre avvikelser eller en allvarlig avvikelse.

En sammanfattande kontrollrapport är ett beredningsbeslut.³² Det innebär att det inte finns en skyldighet att motivera beslutet i rapporten.³³ Avsikten med att sammanställa den fullständiga rapporten till en sammanfattande rapport är att underlätta för konsumenter och andra intressenter att lätt och snabbt kunna ta del av innehållet. En sådan rapport måste vara kort, men får inte vara för kort så att tidsvinsten går förlorad genom att man måste söka efter ytterligare information på annat ställe för att förstå innehållet.

För att den sammanfattande kontrollrapporten ska bli lätt att tillgodogöra sig måste den enligt vår mening innehålla en beskrivning av den eller de avvikelser som har noterats och hur den eller dessa bedömts var för sig och eventuellt tillsammans med andra avvikelser. Det är exempelvis viktigt att förklara varför en avvikelse bedömts som allvarlig.

³¹ Rapport från Ununger & Wrenfelt AB, a.a., bilaga 15.

³² Jämför avsnitt 4.7.2.

³³ Motiveringsskyldighet framgår av 20 § FL.

4.9.2 Åtgärdade avvikelser

Genom att följa de två tidigare kontrollresultaten kan man utläsa av rapporten om noterade avvikelser åtgärdats. Som ett förtydligande anser vi att det är bra om detta också skrivs i motiveringstexten.

4.10 Kommunikation med livsmedelsföretagare

Vi föreslår att det i den sammanfattande rapporten ska finnas möjlighet att anteckna att livsmedelsföretagare frivilligt åtar sig att åtgärda noterade brister och när åtgärderna är klara.

Vi föreslår att den sammanfattande kontrollrapporten som ska sättas upp i livsmedelsanläggningen ska signeras av inspektören och av livsmedelsföretagaren.

Vi föreslår också att livsmedelsföretagare har möjlighet att kommentera den sammanfattande kontrollrapporten genom att fylla i en ruta för om han är

- enig,
- oenig,
- om fel kommer att åtgärdas omedelbart, eller
- annat.

Det ska också finnas en blankett tillgänglig hos kontrollmyndigheten som företagare kan använda för mer utförliga kommentarer.³⁴ Denna kan på initiativ av livsmedelsföretagare sättas upp i livsmedelsanläggningen. Om livsmedelsföretagare begär det ska den publiceras på kontrollmyndighetens hemsida tillsammans med övrigt material.

4.10.1 Kommunikationskyldighet

En kontrollrapport där avvikelser från lagstiftningen noterats är ett resultat av myndighetsutövning.³⁵ Ett slutligt beslut får inte fattas utan att livsmedelsföretagaren har fått möjlighet att yttra sig över rapporten och övriga resultat från kontrollen inom en bestämd tid.

³⁴ Se bilaga 6.

³⁵ Ragnemalm, H., a.a., s. 32.

Myndigheten får dock avgöra ärendet utan att detta har skett om avgörandet inte kan skjutas upp.³⁶

Både den sammanfattande kontrollrapporten och övrigt resultat från den offentliga kontrollen ska alltså lämnas över till livsmedelsföretaget. Detta kan ske på plats eller genom vanligt brev, genom delgivning eller på annat sätt.³⁷

Den sammanfattande kontrollrapporten ska signeras av inspektören och företrädare för livsmedelsföretaget. Rapporten som publiceras på kontrollmyndighetens hemsida ska däremot inte vara signerad av livsmedelsföretagaren.³⁸

4.10.2 Livsmedelsföretagares frivilliga åtaganden

En fördel med det nya systemet för kontroll av äggpackerier har visat sig vara att rapporterna sammanställs, överlämnas på plats och att företag vid avvikelser kan erbjudas att skriva en frivillig åtgärdsplan. Arbetssättet har effektiviserat kontrollen.³⁹

För att effektivisera kontrollen även på andra områden kan inspektören erbjuda livsmedelsföretagaren en åtgärdsplan.

I den sammanfattande kontrollrapporten finns ett fält där inspektören kan fylla i om och i så fall när livsmedelsföretagaren åtar sig att åtgärda bristerna. Ett sådant åtagande måste vara frivilligt från livsmedelsföretagarens sida, annars glider rapporten över till att bli ett föreläggande, det vill säga ett slutligt beslut i ärendet.⁴⁰

4.10.3 Möjlighet till yttrande

Det kan vara av intresse för kontrollmyndigheten, konsumenterna och andra intressenter att redan när rapporten överlämnas få veta vilken inställning livsmedelsföretagaren har till de noterade avvikelserna. Därför finns längst ner på den sammanfattande rapporten ett fält där företagaren kan fylla i om han är enig eller oenig om bedömningen, om fel åtgärdas omedelbart eller annat. Efter den

³⁶ Framgår av 17 § FL.

³⁷ Framgår av 17 § andra stycket FL.

³⁸ Se vidare avsnitt 8.5.

³⁹ Se avsnitt 3.1.5.

⁴⁰ Ragnemalm, H., a.a., s. 30 ff.

sista rutan kan företagaren signera. Detta fält är det enda i rapporten som livsmedelsföretagaren har rätt att skriva i.

4.10.4 Möjlighet till ytterligare kommentarer

I ett kontrollärende är det vanligen det slutliga beslutet, exempelvis föreläggandet som medför markanta verkningar för livsmedelsföretagaren. För att inte handläggningen onödigt skall fördröjas anses det därför tillräckligt att detta beslut kan överklagas medan beslut under beredningen vanligtvis inte kan överklagas.⁴¹

Om livsmedelsföretagaren inte är överens med kontrollmyndigheten kan han begära att få ett slutligt beslut i ärendet. Myndigheten gör då en omprövning av beredningsbeslutet⁴² och fattar ett slutligt beslut. Ett sådant beslut kan alltid överklagas.⁴³

En livsmedelsföretagare som tänker begära ett överklagbart beslut i ärendet kan vilja informera konsumenter och andra intressenter om detta. Företagaren kan också vilja utveckla kommentarerna som fyllts i på den sammanfattande kontrollrapporten. För detta ändamål ska det finnas en blankett tillgänglig på kontrollmyndighetens hemsida som myndigheten kan lämna ut vid kontrollen eller på annat sätt se till att företagaren få tillgång till om han inte själv kan skriva ut den.

Livsmedelsföretagaren kan sätta upp blanketten bredvid den sammanfattande kontrollrapporten i anläggningen och begära att den blir publicerad på kontrollmyndighetens hemsida tillsammans med övrigt kontrollresultat.

4.11 Straffsanktionerad skyldighet

Vi föreslår att skyldigheten att offentliggöra resultatet från den offentliga livsmedelskontrollen ska vara straffsanktionerad för livsmedelsföretagare som saluhåller till slutkonsumenter.

⁴¹ Ragnemalm, H., a.a., s. 109 ff.

⁴² Framgår av 27 § FL.

⁴³ Framgår av 22 § FL.

4.11.1 Rättsliga ansvaret

Den sammanfattande kontrollrapporten ska omedelbart efter att den signerats av inspektören och livsmedelsföretagaren sättas upp på en synlig plats nära entrédörren till anläggningen. En dekal med den senaste symbolen ska klistras på entrédörren eller på ett fönster nära dörren. Varken rapporten eller dekalen får tas ner, ändras eller på annat sätt förstöras.

Livsmedelsföretagaren har tillgång till anläggningen och bäst möjlighet att sätta upp och kontrollera att rapporten och dekalen finns på anvisad plats. Av denna anledning är det företagaren som får bära det rättsliga ansvaret för att de finns tillgängliga där.

4.11.2 Sanktioner

En kontrollmyndighet får meddela föreläggande eller förbud som behövs för att lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen ska följas.⁴⁴ Ett sådant beslut kan förenas med vite. Ett väl avvägt vite kan vara ett effektivt påtryckningsmedel.

Om en livsmedelsföretagare uttryckt att han eller hon inte tänker sätta upp den sammanfattande kontrollrapporten eller dekalen på ett synligt respektive anvisat ställe kan kontrollmyndigheten förelägga livsmedelsföretagaren vid vite att senast ett visst datum göra detta. Om livsmedelsföretagaren efter detta datum inte följt föreläggandet kan vitet dömas ut.

Dubbla sanktioner för samma gärning bör inte förekomma i svensk rätt. Om en livsmedelsföretagare har överträtt ett vitesföreläggande kan han därför inte straffas för den gärning som omfattas av vitesföreläggandet.⁴⁵ Däremot kan han straffas för tiden efter om han fortfarande inte offentliggjort resultatet och om han blivit informerad om att förfarandet är straffbart och kan föranleda en polisanmälan.

Ett mindre bra betyg på verksamheten kan få negativa ekonomiska konsekvenser för företagaren. Att med uppsåt eller av oaktsamhet inte hänga upp en rapport eller inte sätta fast en dekal har ett straffvärde. För att skyldigheten att offentliggöra inte ska bli tandlös och ineffektiv föreslår vi att den ska straffsanktioneras.

⁴⁴ Framgår av 25 § första och andra stycket LL, ändrad genom prop. 2004/05:72 om förslag till förbättrad djurskydds- och livsmedelstillsyn, bet. 2004/05:MJU10, rskr. 2004/05:200.

⁴⁵ Framgår av 31 § samma prop.

En kontrollmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för kontrollen.⁴⁶ Den som med uppsåt eller oaktsamhet inte fullgör denna uppgiftsskyldighet döms till böter.⁴⁷ Vid prövningen ska inte bedömas om brottet är ringa. Straffvärdet för att inte lämna information till en kontrollmyndighet har bedömts stanna vid böter.

På motsvarande sätt som en livsmedelsföretagare inte lämnar begärda upplysningar till kontrollmyndigheten lämnar en livsmedelsföretagare inte den information som han har skyldighet att göra om han inte omedelbart sätter upp den sammanfattande kontrollrapporten eller en dekal med den senaste symbolen på ett synligt respektive anvisat ställe. Det är en absolut tvingande bestämmelse som inte ger utrymme för annat handlande. Det är dessutom förhållandevis enkelt att konstatera om företagaren har uppfyllt skyldigheten. Vi anser därför att det inte finns skäl att göra en bedömning om brottet är ringa och därför straffritt.

Att inte offentliggöra kontrollresultatet ska i sig inte vara förknippat med en direkt risk för människors liv och hälsa. Konsumenter ska skyddas mot sådana risker genom att avvikelser som bedöms som allvarliga omedelbart och under myndighets kontroll åtgärdas av livsmedelsföretagaren. Kontrollmyndigheten har dessutom skyldighet att publicera informationen på myndighetens hemsida. I sammanhanget kan även hänvisas till att bestämmelserna som reglerar livsmedelssäkerhet och redlighet är straffsanktionerade med fängelse i straffskalan. Vi anser därför att straffvärdet för att underlåta att offentliggöra kontrollresultat är böter.

Det innebär att om en livsmedelsföretagare med uppsåt eller oaktsamhet inte offentliggör kontrollresultatet enligt bestämmelserna kan han dömas till böter.

⁴⁶ Framgår av 26 § andra stycket LL.

⁴⁷ Framgår av 30 § tredje stycket samma lag.

4.12 Rätt till extra offentlig kontroll

Vi föreslår att när ett fåtal mindre avvikelser, ett flertal mindre avvikelser eller när en eller flera allvarliga avvikelser noterats vid ett rutinkontrollbesök ska en livsmedelsföretagare ha rätt till en extra kontroll inom en vecka från det att begäran kom in till kontrollmyndigheten och företagaren därvid uppger att bristerna är åtgärdade.

Ett extra kontrollbesök kan beställas även utan ett föregående rutinkontrollbesök. En livsmedelsföretagare ska ha rätt till ett sådant besök inom fyra månader från det att begäran kom in till kontrollmyndigheten.

Vid ett ägarbyte ska en livsmedelsföretagare ha rätt till ett kontrollbesök inom en månad från det att meddelandet om bytet kom in till kontrollmyndigheten.

Om kontrollmyndigheten inte har möjlighet att genomföra ett kontrollbesök inom fastställd tid ska en livsmedelsföretagare inte ha skyldighet att offentliggöra kontrollresultatet. Kontrollmyndigheten ska inte heller publicera den senaste kontrollrapporten eller övriga uppgifter från kontrollen.

4.12.1 Skyldighet att utföra extra offentlig kontroll

Ett offentliggörande av kontrollresultat kan vanligtvis inte särskilt överklagas även om det kan innebära negativa ekonomiska konsekvenser för en livsmedelsföretagare. Av rättssäkerhetsskäl bör därför företagare ha rätt att begära en extra offentlig kontroll. En sådan rättighet innebär en skyldighet för kontrollmyndigheten.

Skyldigheten ingriper i kontrollmyndighetens verksamhet. En företagares möjligheter till ett nytt kontrollbesök bör dock enligt vår mening anses väga tyngre än principen om det kommunal självstyret.

För att kunna bestämma inom vilken tid en myndighet ska ha skyldighet att genomföra en beställd extra kontroll måste en avvägning göras mellan risker, resurser och livsmedelsföretagares berättigade önskemål.

4.12.2 Ett flertal mindre avvikelser eller en allvarlig avvikelse

En röd symbol innebär att antingen har en eller flera allvarliga avvikelser noterats eller har flera mindre avvikelser bedömts som en allvarlig avvikelse. En livsmedelsföretagare har skyldighet att följa livsmedelslagstiftningen.⁴⁸ När allvarliga avvikelser konstaterats innebär skyldigheten att företagaren omedelbart har att åtgärda bristerna. Myndigheten ska kontrollera att åtgärderna utförts och varit tillräckliga för att verksamheten ska anses uppfylla lagstiftningens krav.

En kontroll kan ske som en uppföljande kontroll eller efter att en livsmedelsföretagare beställt en extra kontroll. En kontroll bör med hänsyn till att bristen bedömts som allvarlig ha genomförts inom en förhållandevis kort tid efter rutinkontrollen. En av livsmedelsföretagaren beställd extra kontroll ska därför ha genomförts inom en vecka från det att livsmedelsföretagaren begärt kontrollen och uppgett att bristen är åtgärdad.

4.12.3 Ett fåtal mindre avvikelser

En mindre avvikelse innebär att myndigheten bedömt att bristen inte innebär en omedelbar hälso- eller redlighetsrisk. I dag sker uppföljningen av ett fåtal mindre avvikelser vanligtvis först vid nästa rutinkontroll.

I den danska undersökningen uppger 16 procent av de verksamheter som sämst haft en ”smiley” med ett litet leende att de märkt en viss negativ påverkan på omsättningen.⁴⁹

Även ett offentliggörande av ett mindre bra kontrollresultat kan alltså innebära negativa ekonomiska konsekvenser för en företagare. Det ska därför finnas en möjlighet att beställa en extra kontroll och få den utförd så snabbt som möjligt.

Vid bedömningen inom vilken tid en extra offentlig kontroll ska ha genomförts kan konstateras att myndigheterna har begränsade resurser och att avvikelserna inte innebär omedelbara risker. Vidare måste beaktas att livsmedelsföretagare, som inte nöjer sig med en silverfärgad symbol och som åtgärdat bristerna, sannolikt är mycket angelägna om att snabbt kunna visa konsumenter att de åtgärdat bristerna.

⁴⁸ Se avsnitt 3.1.2.

⁴⁹ Telefon Ad hoc undersøgelse blandt virksomheder, a.a. den 15 december 2004, s. 4.

En annan aspekt vid bedömningen är att ett av syftena med förslaget att offentliggöra kontrollresultaten är att höja företagens ambitionsnivå att nå upp till livsmedelslagstiftningens krav. Om bristerna har åtgärdats bör företagare därför snabbt få ett kontrollresultat som bekräftar detta annars finns det en risk att företagen väntar med att åtgärda bristerna till nästa planerade kontrollbesök. Det kommersiella incitamentet blir därmed inte tillräckligt starkt. En livsmedelsföretagare ska därför ha rätt till en extra offentlig kontroll inom en vecka från det att de fåtal mindre avvikelserna uppges ha åtgärdats.

4.12.4 Ingen avvikelse vid senaste kontrollen

En annan fråga är inom vilken tid en livsmedelsföretagare ska ha rätt till ett extra kontrollbesök utan en föregående rutinkontroll, det vill säga utan att avvikelser noterades vid det senaste kontrollbesöket, för att påskynda att en äldre mindre positiv ”smiley” inte längre finns kvar på kontrollrapporten.

I Danmark har en livsmedelsföretagare rätt till ett kontrollbesök inom två månader från begäran utan att ett ordinarie kontrollbesök ägt rum. Systemet innebär emellertid att de fyra senaste kontrollresultaten i form av symboler finns på den kontrollrapport som ska sitta i livsmedelslokalen. Det innebär att en symbol inte finns kvar på rapporten efter sex månader om inte någon rutin eller uppföljande kontroll ägt rum under denna tid. När systemet infördes skulle ett begärt kontrollbesök ha ägt rum inom fyra månader.

I det nu föreslagna systemet ska de tre senaste resultaten framgå av den sammanfattande kontrollrapporten. Det innebär att om en livsmedelsföretagare har rätt till ett extra kontrollbesök inom fyra månader från en framställd begäran och om ett rutin- eller uppföljande besök på grund av andra noterade avvikelser inte ägt rum under denna period samt den första symbolen var röd finns den inte längre kvar på rapporten efter drygt åtta månader.⁵⁰

Livsmedelsföretagarna kan själva påverka resultatet som sammanställs i kontrollrapporten. Det finns checklistor och annat informationsmaterial där det framgår vilka krav lagstiftningen ställer.

⁵⁰ en vecka fyra månader fyra månader , dvs. symbol 1 finns inte längre kvar på rapporten.

Om en företagare har fått ett dåligt eller mindre bra resultat vid rutinkontrollbesöket kan han visa konsumenter och andra intressenter redan efter det första kontrollbesöket att han åtgärdat bristerna. Det visar att han har förståelse för och vilja att följa livsmedelslagstiftningen. En symbol med en rak eller sur mun som fortfarande finns kvar på rapporten behöver inte innebära stora negativa ekonomiska konsekvenser för en företagare. Det kan ändå vara rimligt att företagare har en möjlighet att begära ett extra kontrollbesök för att snabbare få bort ett sådant resultat från den sammanfattande kontrollrapporten.

Vid en avvägning mellan risker, resurser och livsmedelföretagares önskemål är det enligt vår bedömning rimligt att en extra kontroll ska kunna ha genomförts inom fyra månader från en livsmedelsföretagares begäran.

4.12.5 Ägarbyte

Vid ägarbyte ska den senaste rapporten och dekalen med den senaste symbolen vara uppsatt på ett synligt respektive anvisat ställe och rapporten samt övrigt resultat från kontrollen ska vara publicerade på kontrollmyndighetens hemsida tills en ny sammanfattande kontrollrapport har överlämnats till den nye livsmedelsföretagaren.

Varje livsmedelsföretagare ska i de företag som de ha ansvar för se till och kontrollera att livsmedelslagstiftningen följs. Hur en tidigare innehavare följt bestämmelserna saknar därför betydelse i detta sammanhang. En livsmedelsföretagare bör därför ha rätt till en beställd extra kontroll.

Vid ägarbyte kan livsmedelsföretagare behöva tid för att gå igenom egenkontrollprogram och verksamheten i övrigt. Vi föreslår därför att företagaren ska ha en rätt till en extra offentlig kontroll inom en månad från det att anmälan om bytet kom in till kontrollmyndigheten.

Om det vid det senaste kontrollbesöket noterades ett fåtal eller flertal mindre avvikelser eller en allvarlig avvikelse har en livsmedelsföretagare dock rätt till en beställd kontroll inom en vecka från det att han beställer ny kontroll och uppger att bristerna har åtgärdats.

Den nya sammanfattande kontrollrapporten ska alltså inte innehålla resultat från den tidigare ägaren. När rapporten över-

lämnats till den nya ägaren ska på motsvarande sätt uppgifter från den tidigare ägarens innehav rensas från kontrollmyndighetens hemsida. Om konsumenter eller andra intressenter är intresserade av den tidigare innehavarens kontrollresultat får de vända sig till kontrollmyndigheten.

4.12.6 Förhinder att genomföra kontrollbesöket

Av rättssäkerhetsskäl har livsmedelsföretagare enligt nu lämnat förslag rätt att få ett extra kontrollbesök inom en viss bestämd tid. Av samma skäl ska företagaren inte längre ha skyldighet att offentliggöra kontrollresultatet om myndigheten inte har möjlighet att genomföra kontrollbesöket inom denna tid.

Kontrollmyndigheten ska i så fall meddela livsmedelsföretagaren att de inte kan genomföra den begärda kontrollen. I och med meddelandet är livsmedelsföretagaren inte skyldig att offentliggöra kontrollresultatet. Det innebär också att den senaste kontrollrapporten på myndighetens hemsida inte längre ska vara publicerad.

4.13 Systemet och kontrollfrekvensen

Vi föreslår inte en annan kontrollfrekvens än den riskbaserade vid regelmässigt offentliggörande av kontrollresultat. Däremot kan frekvensen påverkas av rätten till extra offentlig kontroll.

4.13.1 Behov av ökad frekvens

Frekvensen av den offentliga kontrollen ska enligt kontrollförordningen vara riskbaserad. Redan i dag sker en riskbedömning av företagen när myndigheterna planerar sin kontrollverksamhet. Resultaten från kommunrapporteringen visar dock att kontrollfrekvensen är olika i olika kommuner, vilket bland annat beror på myndigheternas resurser, och generellt sett är kontrollfrekvensen för låg i dag.

Av kontrollförordningen framgår också att medlemsstaterna ska se till att tillräckliga finansiella resurser finns tillgängliga för att tillhandahålla nödvändig personal och andra resurser för offentlig

kontroll genom lämplig finansieringsform.⁵¹ Vidare framgår att medlemsstaterna får ta ut avgifter från livsmedelsföretagare för att täcka kostnaderna för offentlig kontroll.⁵² Myndigheternas resurser bör därmed kunna utökas och kontrollfrekvensen i högre grad än i dag utgå från kontrollbehovet av företagen.

Utgångspunkten för riskbaserad kontrollfrekvens är att företag som uppfyller livsmedelslagstiftningen inte ska bli föremål för offentlig kontroll lika ofta som de företag som inte gör det. Det innebär att kontrollrapporter utfärdas med olika tidsintervaller för olika företag.

I riskbedömningen ingår förutom en riskmodul även en erfarenhetsmodul. Vid bestämmandet av frekvensen har alltså hänsyn tagits till den erfarenhet myndigheten har av företaget. Det ska ur ett livsmedelssäkerhets- och redlighetsperspektiv alltså inte finnas anledning för myndigheten att kontrollera företaget oftare även om tidsintervallet är förhållandevis långt.

Under förutsättning att den riskbaserade fastställda frekvensen följs får den därför anses rimlig och bör inte kunna ifrågasättas även om resultatet ska offentliggöras. Vi föreslår därför inte en annan nivå på kontrollfrekvens i samband med ett offentliggörande av kontrollresultatet än den som bestäms efter en riskbedömning. Däremot kommer rätten att begära extra offentlig kontroll kunna påverka frekvensen. För vissa företag kommer dock kontrollfrekvensen att bli så låg att vi föreslår att de ska undantas från skyldigheten att offentliggöra kontrollresultatet.⁵³

⁵¹ Artikel 26 i (EG) 882/2004.

⁵² Artikel 27 första punkten i samma förordning.

⁵³ Se vidare avsnitt 4.2.2.

5 Förslagets genomförbarhet

5.1 Datautveckling

5.1.1 Verksamhetsregister, stödsystem och bärbara datorer

De flesta av Sveriges 290 kommuner har datoriserade verksamhetsregister där det framgår objekt och adress baserade på medgivna lokalgodkännanden. Cirka 250 kommuner har i dag köpt ett verksamhetsstödssystem. Av dessa har cirka 130, 110 och 10 köpt Miljöreda, Ecos respektive Castor. Resterande 40 kommuner har andra typer av system, exempelvis excellblad. Tillsynsavdelningen på Livsmedelsverket har köpt in verksamhetsstödssystemet Miljöreda.

Av de kommuner som köpt in verksamhetssystemet Miljöreda har 83 kommuner i dag köpt livsmedelskontrollmodulen. Det är troligt att de flesta av dessa har köpt utrustning för att använda modellen för datorbaserade inspektioner.¹ Av de kommuner som har köpt Ecos har 101 köpt modulen och troligen också handdatorer och skrivare.²

Knappt 200 kommuner har alltså redan gjort investeringar för att kunna använda den datoriserade inspektionsmodellen. För cirka 90 kommuner tillkommer kostnader för programvara och teknisk utrustning och för 40 av dessa investeringar i ett verksamhetsstödssystem.

Kostnaderna för en programvara varierar beroende på val av system, kommunens invånarantal och antal inspektörer och uppgår till 4 000–30 000 kr. Kostnader för handdatorer och skrivare tillkommer samt avgift till en användarförening. Utrustningen kostar uppskattningsvis 5 000–10 000 kr och avgiften uppgår till 500–10 000 kr.³

¹ Uppgifter från Peter Nordlund, Miljöreda.

² Uppgifter från Nils Gunnar Sahlman, användarföreningen till Ecos.

³ Uppgifter från Peter Nordlund, Nils Gunnar Sahlman och Mikael Sköld, Prosona AB:

5.1.2 Kontrollmyndigheters hemsidor och datatäthet

I dag har alla kommuner egna hemsidor där rapporter från datorbaserade inspektioner kan läggas in direkt eller där rapporter kan skannas in.⁴

Användandet av datorer och elektronisk information är utbrett i Sverige och vi hör till de länder vars befolkning utnyttjar Internet mest. En förklaring är den personaldatorreform som genomfördes 1998. Närmare 4 miljoner svenskar är exempelvis anslutna till en Internetbank.⁵

5.2 Personal som utför offentlig kontroll

5.2.1 Antal inspektörer

Enligt kommunernas rapportering om livsmedelskontroll 2003 var det totala antalet inspektörsårsarbetskrafter i den kommunala kontrollen 393. Det saknas dock rapporter från 17 kommuner. 95 och 34 kommuner hade som mest 0,5 respektive 0,2 årsarbetskrafter. I en av de sistnämnda kommunerna var årsarbetskraften 0,2 uppdelad på fyra inspektörer. Två stora kommuner uppgav att de hade fler än tio årsarbetskrafter.

Drygt 230 kommuner uppgav att de tillsammans skulle behöva ytterligare 182 inspektörsårsarbetskrafter för att klara livsmedelskontrollen. Två kommuner uppgav att de hade ett litet överskott av personal medan 32 kommuner uppgav att de hade ett fullgott antal inspektörer. Av dessa kommuner var det bara sex kommuner som redovisade minst ett kontrollbesök per anläggning och år.⁶

5.2.2 Samarbete mellan kommuner

Enligt nyligen antagen ändring i livsmedelslagen ska kommuner kunna träffa avtal om att uppgifter i den offentliga kontrollen som en kommun har skall kunna skötas helt eller delvis av den andra kommunen. Bestämmelsen innebär också att en person som är anställd av en annan kommun skall få fatta beslut på en annan kommuns vägnar i ett visst ärende eller i en grupp av ärende.⁷

⁴ Uppgifter från Arne Edholm, Svenska kommuner och landsting.

⁵ På väg mot 24-timmarsmyndigheten, a.a., s. 6.

⁶ Rapportering av livsmedelskontroll 2003, a.a., s. 10 f.

⁷ Prop. 2004/05:72 om förbättrad djurskydds- och livsmedelskontroll, avsnitt 6.

Ett utökat samarbete kan minska sårbarheten för mindre och resurssvaga kommuner och samtidigt ge inspektörerna samma möjlighet att specialisera sig som inspektörer i större kommuner.

5.2.3 Utbildning

Examinerade från Miljö- och hälsoskyddsutbildningen vid Umeå universitet är behöriga att söka tjänster som livsmedelsinspektörer. Cirka 40 elever examineras varje år och sedan 1990 har 660 elever klarat utbildningen.⁸ Vid Högskolan i Kalmar utbildas cirka 20 elever per år på programmet Nutrition och livsmedelsvetenskap. De har kompetens att arbeta som livsmedelsinspektörer.⁹ Livsmedelsagronomer och livsmedelsingenjörer rekryteras också till att arbeta med livsmedelskontroller.

Svenska kommunförbundet och Livsmedelsverket utbildade 2003–2004 cirka 500 livsmedelsinspektörer i hur man använder checklistorna med bedömningsunderlag i datorbaserade inspektioner. Syftet var att betona vikten av likvärdiga inspektioner.¹⁰

Livsmedelsverket har under 2003 även utbildat 23 kommunala inspektörer för att skapa en mer likvärdig tillsyn inom fiskområdet.

Under 2004 har Livsmedelsverket utbildat knappt 500 inspektörer i systemkontroll och HACCP. Hur många av dessa som är arbetar med livsmedelskontroll finns inte registrerat. Utbildningarna kommer att fortsätta under 2005. Livsmedelsverket uppskattar att när projektet är klart har cirka 1 000 inspektörer utbildats.

5.3 Helhetsomdömen i dag

Av kommunrapporteringen till Livsmedelsverket 2003 framgår att avvikelser noterades i medeltal hos hälften av de besökta anläggningarna och att hälften av de anläggningar som hade ett egenkontrollprogram inte följde det.¹¹

Kalmar kommun har sammanställt resultatet från tillsynen 2004 av restauranger, caféer och omsorgens storhushåll. För restaurangerna och caféerna var det andra året modellen för datoriserade inspektioner användes. För storhushållen hölls en informations-

⁸ Uppgifter från Sten Backlund, EMG-institutionen, Umeå universitet.

⁹ Uppgifter från Anna Blucher, Högskolan i Kalmar.

¹⁰ Livsmedelsverkets årsredovisning 2004, s. 5.

¹¹ Se noter i avsnitt 3.1.2..

träff med muntlig information om kontrollpunkterna före kontrollbesöken.

Av 63 restauranger fick 9 procent av restaurangerna helhetsomdömet "godkänd", 28 procent "godkänd med avvikelser" och 63 procent "underkänd". Flest avvikelser förekom på de kontrollpunkter som handlar om dokumentation av egenkontrollen. Andra avvikelser var brister i spårbarhet eller förvaring på golvet.

Efter ett uppföljande kontrollbesök fick sex av företagen fortfarande helhetsomdömet "underkänd". Vid det tredje besöket var det två restauranger, vilka efter ett fjärde besök åtgärdat de allvarliga bristerna.

Av de 15 caféer som kontrollerades fick 40 procent helhetsomdömet "godkänd" och resterande 60 procent "underkänd". Av de tio köken inom omsorgen fick 20 procent "godkänd", 70 procent "godkänd med avvikelse" och 10 procent "underkänd".

Miljökontoret i Jönköping kommun genomförde ett projekt Pizzerior 2004 och kontrollerade 51 pizzerior samt restauranger med servering av pizza i Jönköpings kommun. Modellen för datoriserade inspektioner användes. Det vara andra året som pizzeriorna prioriterades framför andra objekt. Av rapporten framgår att 21 procent av pizzeriorna fick helhetsomdömet "godkänd" vid första besöket. Ytterligare 8 procent fick bedömningen efter att ha åtgärdat brister som påpekats. Många av avvikelserna berodde på att egenkontrollprogram saknades eller att företaget inte följde programmet genom att dokumentera temperatur, nedkylning, varmhållning och återuppvärmning.

Malmö stad har sammanställt resultatet från livsmedelstillsynen 2004 av restauranger med mindre än fyra årsarbetskrafter samt caféer och salladsbarer i Malmö. Vid besöken kontrollerades punkterna förvaring, beredning/hantering, rengöring, underhåll och personalhygien. Det kontrollerades också att den hantering som förekom i livsmedelslokalen överensstämde med godkännandet för lokalen och att lokalens utformning överensstämde med godkänd ritning. Modellen för datoriserade inspektioner användes i alla delar förutom egenkontrollen.

Sammanställningen visar att av de 216 restaurangerna som kontrollerades fick 7 procent helhetsomdömet "godkänd", 43 procent "godkänd med avvikelse" och 50 procent "underkänd". De allvarliga bristerna var bland annat att lokalgodkännandet inte omfattade verksamheten, att aktuell ritning saknades, att förvaringen eller hanteringen av oförpackade livsmedel var felaktig och att ren-

göringen av arbetsytor och utrustningen inte var tillräcklig. De verksamheter som bedömdes som ”underkända” och där bristerna krävde ett omedelbart åtgärdade hade vid det uppföljande besöket åtgärdat bristerna.

Sammanställningen av de 138 caféerna och salladsbarerna som kontrollerades på motsvarande sätt som restaurangerna visade att 10 procent fick helhetsomdömet ”godkänd”, 48 procent ”godkänd med avvikelse” och 42 procent ”underkänd”.¹²

Livsmedelsverkets normerande inspektioner av kommunala vattenverk under 2001–2003 visar att 51 procent av vattenverken fick avvikelser noterade för att de hade ett ofullständigt eller saknade fastställt egenkontrollprogram. Andra vanliga avvikelser var anmärkningar på rengöring eller förebyggande underhåll.¹³

För att bedöma effekterna av Livsmedelsverkets operativa tillsyn gjorde Enheten för Inspektion en kartläggning 2003. Kartläggning avsåg att kontrollera om företagen hade och tillämpade vissa av grundförutsättningarna för livsmedelshygien och HACCP i egenkontrollen. Följande står att läsa i enhetens årsredovisning.

De preliminära resultaten visar att i stort sett alla anläggningar har rutiner för personalhygien, rengöring och underhåll, medan skriftliga HACCP-planer finns hos ungefär ¾ av företagen. Fullt fungerande egentillsyn och HACCP-system finns inte i samma utsträckning. En allvarlig brist i flera företags HACCP-arbete är avsaknaden av faroanalys för allergena substanser. Resultaten från kartläggningen omfattar de anläggningar där tillsynsansvaret är Livsmedelsverkets, förutom äggpackerier och köttanläggningar.

För de köttanläggningar som Livsmedelsverket kontrollerar uppskattar verket att om obligatorisk publicering införs i dag kommer en tredjedel av företagen hamna i respektive helhetsomdöme.¹⁴

Utifrån det material som redovisats är det svårt att uttala sig om hur många av företagen som kommer att få respektive helhetsomdöme om förslaget införs. Materialet visar att mer än hälften av företagen fick avvikelser på grund av att de antingen inte hade ett egenkontrollprogram eller att de inte följde programmet i alla delar. Det framgår också att om myndigheten följer upp noterade avvikelser på ett strukturerat sätt blir brister åtgärdade. Även ett informationsmöte har gett ett gott resultat då samtliga verksamheter

¹² Se noter i avsnitt 2.1.

¹³ Normerande inspektioner ger bättre tillsyn, Vår Föda 1/2004, s. 24 ff.

¹⁴ Uppgifter från veterinärinspektör Torbjörn Axelsson, Enheten för kötttillsyn, Livsmedelsverket.

som deltog fick få avvikelser noterade vid det första kontrollbesöket.

5.4 Förslagets införande

5.4.1 Skäl för successivt införande

Både kontrollmyndigheter och konsumenter och andra intressenter använder datorer och elektronisk information i stor utsträckning. Flertalet kommuner har redan investerat i datastyrda register, stödsystem och annan teknisk utrustning. Det kommer alltså inte att innebära tekniska svårigheter eller stora kostnader att publicera resultat från livsmedelskontrollen på Internet.

Ett fåtal kommuner uppgav vid kommunrapporteringen 2003 att de hade ett fullgott antal inspektörer. Det större antalet uppgav att de saknade inspektörsårsarbetskrafter. Rätten att begära extra kontroll kan ställa krav på ökade resurser eller att kontrollen blir mer effektiv. Varje åt examineras nya elever som kan arbeta som livsmedelsinspektörer och det finns i dag en utökad möjlighet för inspektörer att arbeta i flera kommuner.

Den offentliga livsmedelskontrollen ska bekostas av livsmedelsföretagarna och ge myndigheten full kostnadstäckning. Det kommer därmed enligt vår mening, om inte omedelbart efter det att bestämmelserna träder i kraft men väl inom något eller några år, finnas både ekonomiska och personella resurser som täcker för behovet att utföra kontroller enligt fastställda riskbaserade kontrollfrekvenser och extra offentliga kontroller.

Ett system som vid införandet kan innebära att mer än hälften av livsmedelsföretagen offentliggör ett negativt resultat riskerar att inte få avsedd kommersiell effekt. Konsumenternas möjligheter till att välja företag som fått ett bra eller mindre bra resultat begränsas genom att hälften av företagen fått ett negativt resultat. Företagarna påverkas därmed inte lika mycket som om resultaten är mer jämt fördelade mellan helhetsomdömena. Ett direkt införande med sådant resultat innebär också en risk att förtroendet för vissa delar av livsmedelsbranschen urholkas och att kontrollerna anses för utförliga. När systemet ska införas är det därför viktigt att företagen tidigt informeras om att resultaten från livsmedelskontrollen kommer att offentliggöras och att de lämnas möjlighet att förbereda sig.

5.4.2 Träder i kraft respektive tillämpas

Ett regelmässigt offentliggörande av resultat från livsmedelskontrollen kan införas på olika sätt. Bestämmelserna kan träda i kraft samma dag som de ska tillämpas eller träda i kraft ett visst datum men tillämpas först vid en senare tidpunkt. Ett tredje alternativ är att bestämmelserna träder i kraft ett visst datum och ska för de företag där centralt framtagna checklistor och annat vägledningsmaterial finns tillämpas från denna eller en viss senare tidpunkt och för övriga företag vid ytterligare en senare tidpunkt.

Vilket alternativ som är att föredra beror bland annat på kontrollmyndigheternas kapacitet i form av framför allt personella resurser och när bestämmelsen om full kostnadstäckning för den offentliga kontrollen ska tillämpas, men även vilka möjligheter myndigheterna har att i förväg informera om systemet så att offentliggörandet får avsedd effekt.

Det första alternativet innebär att livsmedelsföretagarna snabbare måste komma tillrätta med framför allt egenkontrollen och analyser av hälsofaror. I detta sammanhang kan nämnas att krav på egenkontroll inklusive principer baserade på HACCP har funnits sedan 1990 respektive 1996.¹⁵ Myndigheterna måste också snabbare organisera arbetet för att klara de krav, bland annat rätten till beställd extra kontroll, som systemet kommer att medföra.

Alternativ två ger livsmedelsföretagarna och myndigheterna längre tid att förbereda att systemet införs. Företagarna kan arbeta med bland annat sina egenkontrollprogram och myndigheterna kan forma organisationen efter kommande behov. Ett sådant införande underlättar att systemet införs samtidigt för alla livsmedelsföretag.

Det tredje alternativet möjliggör att systemet först införs för de företag där arbetet med likvärdig kontroll kommit längst. Modellen för datoriserade inspektioner innebär att det är lättare för livsmedelsföretagare att ta reda på vilka krav som lagstiftningen ställer. Gränserna för helhetsomdömena är redan fastslagna och det administrativa arbetet underlättas av handdatorer och annan teknisk utrustning. De övriga företagen får längre tid på sig att förbereda införandet och myndigheterna får längre tid att organisera arbetet efter de nya kraven.

Oavsett vilket tillvägångssätt som väljs bör resultatet offentliggöras omedelbart efter att en kontrollrapport är färdigställd och inte efter att alla företag i en bransch blivit kontrollerade. Det kan

¹⁵ Framgår av SLVFS 1990:10.

visserligen missgynna de företag som får ett dåligt resultat i förhållande till de företag vars kontrollresultat ännu inte blivit offentliggjorda. Konsumenters intresse att få tillgång till resultat från den offentliga kontrollen får dock anses ha företräde framför att företagens resultat offentliggöras vid ett och samma tillfälle. För att systemet ska bli effektivt kommer det dock krävas att företagen branschvis bedöms inom en förhållandevis kort tidsperiod.

6 Ekonomisk analys

6.1 Finansiering

Livsmedelskontrollens finansiering håller för närvarande på att utredas. De principer som är utgångspunkter för avgiftssystemet finns reglerade i kontrollförordningen som ska börja tillämpas från och med den 1 januari 2007.¹ Avgiftssystemet ska medge full kostnadstäckning för kontrollmyndigheten.

Kostnader för extra offentlig kontroll ska enligt förordningen bekostas av den livsmedelsföretagare som äger eller innehar produkterna vid den tid då kontrollen genomförs. Med extra offentlig kontroll menas exempelvis verksamhet för att kontrollera om korrigerande åtgärder vidtagits.² Hur stora dessa kostnader kommer att bli kan vi inte uttala oss om i dag. De beror på kommunernas egna utgiftsberäkningar och företagarnas förmåga att följa lagstiftningen.

6.2 Samhällsekonomisk analys

Hanteringen hos livsmedelsföretag är till viss del dold för konsumenterna. Om det finns stora brister i hanteringen finns det starka ekonomiska skäl att införa ett offentliggörande. Hur effektivt ett offentliggörande blir ur ekonomisk synpunkt beror på ett flertal faktorer. Bland annat måste kontrollen vara likvärdig för att inte vilseleda konsumenterna och informationen måste kommuniceras på ett sätt som är lätt att förstå.

Bättre information om livsmedels säkerheten minskar risken att bli matförgiftad, vilket innebär att konsumenter i mindre utsträckning behöver lida och höjer individens arbetsinkomst.

¹ Artikel 26–27 och 67 i (EG) 882/2004.

² Artikel 20 samma förordning.

Största delen av individens kostnad för sjukvård och arbetsbortfall finansieras via skattemedel. Arbetsbortfall får dessutom konsekvensen av en minskad skattebas. Om information om livsmedelsäkerhet resulterar i en reducering av livsmedelsrelaterade sjukdomar och arbetsbortfall genereras därför vinster för samhället i stort, samtidigt som produktionen i ekonomin som helhet ökar.

Även prisnivån kan förändras med ett offentliggörande av kontrollresultatet. Nivån kan sjunka genom att konkurrensen ökar då konsumenter i större utsträckning testar nya restauranger och livsmedelsbutiker. Mot en sjunkande prisnivå talar dock att utbudet fördelas i livsmedelssäkra respektive mindre livsmedelssäkra företag. De företag som konkurrerar om kunder som sätter ett stort värde på livsmedelsäkerhet behöver därmed inte konkurrera med företag som har fått ett dåligt betyg. Om däremot majoriteten av företagen får ett bra betyg kan priserna på livsmedelssäkra måltider och livsmedel bli lägre genom en fungerande konkurrens inom den gruppen av företag.

En annan effekt är att efterfrågan på livsmedel kan öka till följd av att konsumenter i större utsträckning får vad de betalar för. Detta kan gynna branschen som helhet, eftersom rykte om dålig livsmedelsäkerhet skrämmer bort presumtiva kunder.³

6.3 Konsekvenser för företagare

6.3.1 Extra offentlig kontroll

Ett offentliggörande av resultat från livsmedelskontrollen påverkar inte kontrollmyndighetens skyldighet att utföra rutinkontroller eller uppföljande kontroller. Den riskbaserade fastställda kontrollfrekvensen påverkas inte heller av att resultatet offentliggörs. En företagare har däremot rätt att begära en extra offentlig kontroll och en sådan kontroll innebär en extra kostnad för företaget.

Nuvarande avgiftssystem tar hänsyn till storleken på företagens omsättning.⁴ Avgiftssystemet är under utredning. Frågan om särskild hänsyn till bland annat små och nystartade företagare behandlas där.⁵

³ Christian Jørgensen, Analys av möjliga ekonomiska konsekvenser av att offentliggöra resultatet av livsmedelstillsyn, Livsmedelsekonomiska institutet, den 4 april 2005.

⁴ Framgår av 10 § SLVFS 1990:10.

⁵ Se bilaga 2.

6.3.2 Omsättning och renommé

Ett kontrollresultat med avvikelser innebär konsekvenser för företaget oavsett om det ska offentliggöras eller inte. Kontrollmyndigheten kan besluta om föreläggande att avhjälpa brister, om salu- och hanteringsförbud och om destruktion av livsmedel. Beslut som kan innebära både direkta och indirekta kostnader i form av bland annat lägre omsättning och förlorad renommé, särskilt om resultatet publiceras i massmedierna.

Om resultaten regelmässigt offentliggörs är det troligt att de direkta och indirekta kostnaderna blir större eftersom informationen lättare och snabbare sprids till konsumenterna och andra intressenter. Både den danska och svenska undersökningen visar att cirka 80 procent av de tillfrågade konsumenterna skulle välja bort en restaurang med en dålig ”smiley”.⁶

Hur omsättningen påverkas på lång eller kort sikt är svårt att beräkna och beror på flera faktorer. En faktor är vilken typ av avvikelse som noterats och hur denna har påverkat konsumenterna. En annan är om konsumenterna har möjlighet att välja andra företag eller om de är hänvisade endast till ett eller några fåtal.

Eftersom noterade avvikelser kan innebära hälsorisker för konsumenterna är det emellertid viktigt att konsumenterna och andra intressenter får en inblick i hur väl företagen efterlever lagstiftningen. Företagen har bättre kunskaper om de åtgärder som vidtagits och kan förebygga oväntade kostnader genom att bland annat investera i en säker livsmedelshandling. De ytterligare kostnader som ett offentliggörande av kontrollresultat kan innebära i form av lägre omsättning har företaget alltså möjlighet att själv minimera.

6.4 Konsekvenser för myndigheter

6.4.1 Publicering på Internet

Alla kommuner har egna hemsidor. Att upprätta en särskild sida och hålla den uppdaterad innebär kostnader i form av arbetstid och marginellt ökade driftkostnader. Dessa kostnader borde kunna finansieras i ett framtida avgiftssystem enligt principen om full kostnadstäckning.

⁶ Telefon Ad hoc undersøgelse blandt cirksomheder, a.a., den 15 december 2004, s. 5 och Rapport från Ununger & Wrenfelt AB, a.a., s. 10.

Cirka 250 av kontrollmyndigheterna har investerat i verksamhetsregister och verksamhetsstödssystem. Knappt 200 av dessa har också köpt programvara och teknisk utrustning för att kunna använda den datoriserade inspektionsmodellen. För de cirka 40 kontrollmyndigheter som inte investerat i stödssystem och för de cirka 50 som inte köpt programvara och teknisk utrustning innebär förslaget investeringskostnader och utbildningskostnader.

6.4.2 Nya arbetsuppgifter

Myndigheterna både på lokal och på central nivå kommer att behöva ta fram nya rutiner i samband med att förslaget ska tillämpas. Eventuellt behöver också vägledningsmaterial tas fram. Kostnaderna för detta arbete bör kunna finansieras i ett framtida avgiftssystem.

Handläggningen av offentliggörandet kommer att innebära ytterligare arbetsmoment för inspektörerna. Ett sådant moment är att publicera kontrollresultat på hemsidan. Datoriserade inspektioner fungerar på så sätt att information tankas ner från verksamhetsregistret till programmet. När kontrollrapporten är skriven skickas rapporten till myndighetens hemsida. Kostnaden för detta arbete uppgår till nedlagd arbetstid och marginella driftskostnader.

Ett annat moment är att utföra extra kontroll inom vissa bestämda tider. Det kommer att ställa krav på ökade resurser eller på att kontrollmyndigheter effektiviserar verksamheten. Även att tillämpa riskbaserad kontroll fullt ut kommer att innebära en högre kontrollfrekvens för flera kommuner och därmed att ta ökade resurser i anspråk.

Kostnaderna för den offentliga kontrollen ska betalas av livsmedelsföretaget. Ekonomiskt utrymme för att anställa ytterligare inspektörer eller att avtala om samarbete mellan kommuner kommer därmed att finnas.⁷

De nya instrumenten för att effektivisera kontrollverksamheten har även visat att myndigheternas administrativa belastning minskar. Kontrollrapporter kan överlämnas på plats. Inspektören och livsmedelsföretagaren kan tillsammans gå igenom avvikelsepunkterna och komma överens om en åtgärdsplan. Ett offentliggörande av kontrollresultatet kommer att ge företagarna ett kommersiellt incitament att inte få några avvikelser eller att snabbt

⁷ Se vidare avsnitt 5.2.2.

åtgärda bristerna, vilket också innebär inbesparingar för myndigheten i form av färre uppföljande kontroller och mindre administrativt arbete.

6.4.3 Andra kostnader

Det är viktigt att information sprids till livsmedelsföretagare och konsumenter och andra intressenter om systemet för att det ska få avsedd genomslagskraft. Informationsmaterial behöver tas fram. I Danmark avsattes drygt 7 miljoner danska kronor för att sätta igång systemet.⁸

Om förslaget införs tillkommer kostnader för rättigheten att använda symbolen. Kostnaden uppgår till högst 110 000 kr.

Dekaler med symboler är en annan kostnad som tillkommer. Enligt en prisuppgift som Ununger & Wrenfelt AB tagit fram kostar 600 dekaler med de tre symbolerna 9 000 kr. Om 40 kommuner samtrycker blir kostnaden för motsvarande antal dekaler för varje kommun 3 500 kr.

⁸ Uppgifter från Knud Arne Nielsen, Födevestyrelsen.

7 De andra alternativen

I direktiven lämnas förutom det danska systemet förslag på ytterligare tre tänkbara varianter på offentliggörande av resultat från livsmedelskontrollen.

Det andra alternativet är att en kontrollmyndighet anslår upplysning endast vid avvikelse och det fjärde alternativet är att kontrollmyndigheten anslår information när inspektion lett till anmärkning. Dessa modeller förefaller båda vara aktuella efter ett rutinkontrollbesök och då avvikelser noterats. Vi väljer därför att behandla endast det andra alternativet.

Det tredje alternativet är att använda de lokala eller den centrala kontrollmyndighetens hemsidor för att publicera sammanfattande omdömen om kontrollobjekten.

7.1 Kontrollmyndighet anslår upplysning vid avvikelse

Alternativet innebär att konsumenter och andra intressenter bara får information när företagare inte uppfyller livsmedelslagstiftningen. Sådan information kan lämnas i mer eller mindre detaljerad form och publiceras på Internet och eller offentliggöras i en livsmedelsanläggning.

De företag där resultatet offentliggörs pekas ut och hamnar på en ”svart lista”. Det positiva budskapet framgår endast indirekt, det vill säga de som inte har fått resultatet offentliggjort är de företag som inte fått avvikelser noterade i kontrollrapporten.

Systemet får enligt vår mening inte samma kommersiella drivkraft hos en företagare att fortsätta med kvalitetsarbetet som när han också kan visa att han under en längre tid uppfyller ställda krav. En risk med systemet är att en företagare bara åtgärdar noterade brister.

Konsumenter får dessutom bara information om de företag som fått avvikelser. Hur de andra företagen uppfyller lagstiftningen

framgår inte på ett tillräckligt tydligt sätt. En kontrollrapport och annat material kan dessutom plockas ner. Budskapet för konsumenterna blir då att företaget inte fått någon avvikelse. Ett system för offentliggörande av kontrollresultat måste vara lätt att förmedla och kontrollera för att konkurrensen inte ska påverkas.

Kontrollmyndigheten kan ha en skyldighet att publicera resultatet på sin hemsida. Däremot måste skyldigheten att offentliggöra resultatet i livsmedelsanläggningen åvila företagaren eftersom det är han som har bäst möjlighet att sätta upp och kontrollera att informationen finns på anvisad plats.¹

Att endast offentliggöra avvikelser anser vi inte vara ett tillräckligt effektivt verktyg för att förbättra livsmedelshanteringen och egenkontrollen inom livsmedels- och restaurangnäringarna. Det ger inte heller konsumenter och andra intressenter tillräcklig information för att kunna göra bra val.

Kostnaderna för att offentliggöra avvikelser är sannolikt i stort sätt desamma som kostnaderna för utredningens förslag. Även ett system där myndigheten anslår upplysning vid avvikelse kan få negativa ekonomiska konsekvenser för företaget. Företagaren bör därför också ha en rätt att begära en extra kontroll.

7.2 Publicering av sammanfattande omdöme

Det tredje alternativet är att information ska lämnas på kontrollmyndighetens hemsida eller på central myndighets, exempelvis Livsmedelverkets hemsida i form av ett sammanfattande omdöme av verksamheten. Det kan vara information om vilka företag som inte fått några avvikelser noterade och eller de som har fått avvikelser vid det senaste kontrollbesöket eller vid ett visst antal besök inklusive det senaste besöket.

Ett sammanfattande omdöme visar om ett livsmedelsföretag uppfyller livsmedelslagstiftningen eller inte. Däremot synliggör resultatet inte vilka områden som kontrollerats eller bedömningarna av dessa.

Det är viktigt för den kontrollerade livsmedelsföretagaren, men även för konsumenter och andra intressenter att snabbt kunna ta reda på anledningen till det offentliggjorda omdömet. Det finns en gradskillnad mellan avvikelser. Vilka avvikelser som noterats måste

¹ Se vidare avsnitt 4.11.1.

därför framgå av offentliggörandet för att information inte ska bli ofullständig och ingripa på konkurrensen mellan företagen.

Att endast publicera sammanfattande omdömen anser vi inte vara ett tillräckligt effektivt verktyg för att förbättra hanteringen och egenkontrollen i livsmedelsbranschen. En livsmedelsföretagares resultat blandas med andra företagares och det blir därför mindre synligt. Ett sådant offentliggörande försvårar för konsumenter och andra intressenter att göra medvetna val. Även omständigheten att resultaten endast publiceras på Internet minskar synligheten.

Kostnaderna för offentliggörandet blir något lägre eftersom resultatet endast publiceras på myndigheters hemsida. Däremot kan även sammanfattande omdömen få negativa ekonomiska konsekvenser för företagen. De bör därför ha rätt till att begära en extra kontroll.

8 Behov av regeländringar

8.1 Lag

Vårt förslag innebär skyldigheter både för livsmedelsföretagare och för kontrollmyndigheter att offentliggöra resultat från livsmedelskontrollen. Bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om hur kontroll ska bedrivas finns i livsmedelslagen.¹

Däremot saknas bemyndigande att föreskriva om skyldigheter för livsmedelsföretagare att anslå kontrollresultat i livsmedelsanläggning eller på Internet. Ett nytt bemyndigande krävs därför i livsmedelslagen.

8.2 Förordning

Kontrollmyndigheterna ska enligt vårt förslag publicera resultatet från livsmedelskontrollen och blanketten för ytterligare kommentarer på Internet. Myndigheterna ska även kontrollera att den sammanfattande kontrollrapporten och symbolen sitter uppe på ett synligt respektive anvisat ställe. En annan skyldighet är att om en företagare begär en extra offentlig kontroll ska myndigheten utföra denna inom en fastställd tid. De nu beskrivna skyldigheterna ingår enligt vår mening i bemyndigandet i livsmedelslagen att meddela föreskrifter om hur den offentliga kontrollen ska bedrivas och kan alltså regleras i en förordning

I livsmedelsförordningen ges Livsmedelsverket rätten att meddela föreskrifter om hur tillsynen ska bedrivas. Med avsikt att förtydliga sagda bemyndigande bör det dock i förordningen införas en bestämmelse som möjliggör för Livsmedelsverket att föreskriva om hur den sammanfattande kontrollrapporten, symbolerna och blanketten för yttrande ska utformas.

¹ Framgår av 28 § LL respektive 48 § LF.

Livsmedelsförordningen ska med anledning av det nya EU-regelverket skrivas om. I och med detta arbete bör regeringen bestämma om förslagen om offentliggörande av resultat från livsmedelskontrollen kan införas där eller om en separat förordning är att föredra.

8.3 Föreskrifter

Förslaget innebär att en sammanfattande kontrollrapport ska skrivas och att symboler och romerska siffror ska användas för att synliggöra resultatet på ett mer lättillgängligt sätt. I betänkandet lämnar vi förslag på hur sammanfattande rapporter och symboler kan se ut.

De skyldigheter som beskrivs i föregående stycke omfattar kontrollmyndigheter både på central och lokal nivå. Det talar för en reglering även när det gäller utformningen av de sammanfattande kontrollrapporterna och symbolerna.

8.4 Straffsanktion

Vårt förslag innebär att livsmedelsföretagare som saluhåller direkt till konsument är skyldig att omedelbart efter mottagandet sätta upp den sammanfattande kontrollrapporten och en dekal med den senaste symbolen i livsmedelsanläggningen på ett synligt respektive anvisat ställe. Vid saluhållande via Internet ska den sammanfattande kontrollrapporten i stället vara tillgänglig på företagets hemsida.

Vi föreslår att skyldigheten ska straffsanktioneras och att en bestämmelse förs in i livsmedelslagens straffbestämmelse. En bedömning om brottet är ringa ska inte göras och straffvärdet är enligt vår mening böter.

8.5 Personuppgiftslagen²

Med personuppgift avses all information som direkt eller indirekt kan hänföras till fysisk person som är i livet.³ Uppgifter om juridiska personer är inte personuppgifter. Däremot är uppgifter om en enskild firma sådana uppgifter som gör det möjligt att direkt

² Personuppgiftslagen (1998:204) i fortsättningen kallad PuL.

³ Framgår av 3 § PuL.

eller indirekt identifiera en enskild person. Personuppgiftslagen ska därmed tillämpas.

Huvudregeln är att behandling av personuppgifter bara får utföras med den registrerades samtycke. I vissa fall kan dock en behandling vara tillåten utan samtycke. En sådan behandling måste dock i varje enskilt fall föregås av en intresseavvägning.⁴ Vid prövningen måste intresset av publicering väga tyngre än den registrerades intresse av skydd mot kränkning av den personliga integriteten som en publicering kan medföra.

Datainspektionen har prövat om det innebar en kränkning att i en projektrapport ”Projekt Pizzorior 2003” lämna namn på de restauranger och pizzerior som fått helhetsomdömet ”godkänd” respektive ”underkänd” vid kontrollen.⁵ Inspektionen ansåg vid intresseavvägningen att uppgifterna var endast indirekta och rörde alltså inte en persons privata leverne. Vid bedömningen beaktades också att intresset av att de aktuella uppgifterna kommer till allmän kändedom är stort. Datainspektionen ansåg därför att behandlingen får anses vara tillåten.

Personuppgiftslagen förbjuder överföring av personuppgifter till tredje land om landet inte har en adekvat nivå för skyddet av personuppgifterna.⁶ EG-domstolen har i ett förhandsbesked förklarat att personuppgifter på en hemsida som laddas ner från Internet via en servertjänst inte omfattas av begreppet överföring av personuppgifter.⁷ EG-domstolen får därmed anses ha förklarat att inte varje åtgärd som leder till Internetpublicering utgör en överföring av uppgifter till tredje land.⁸

Enligt vårt förslag ska den sammanfattande kontrollrapporten och resultaten från den offentliga kontrollen publiceras på kontrollmyndighetens hemsida. Förutom namn på enskilda firmor kan det även finnas andra personuppgifter exempelvis på den personal som var närvarande vid kontrollen.

Datainspektionen har bedömt att publicering av kontrollresultat kan ses som en sådan informations spridning som är motiverad av ett viktigt allmänt intresse och som därmed berättigar att namnet på enskilda firmor läggs ut på Internet. Däremot anser inspek-

⁴ Framgår av 10 § PuL.

⁵ Datainspektionens beslut den 8 september 2005, dnr 454-2004.

⁶ Framgår av 33 § PuL.

⁷ EG-domstolens dom den 6 november 2003 i mål C-101/01.

⁸ Datainspektionens yttrande den 27 oktober 2004, dnr 1507-2004.

tionen att det saknas ett sådant intresse att behandla direkta personuppgifter om anställda hos livsmedelsföretagen.⁹

I enlighet med Datainspektionens förslag föreslår vi en författningsändring på förordningsnivå som klargör att bestämmelserna i personuppgiftslagen inte hindrar publicering av namnet på livsmedelsföretaget och kontrollresultatet. Personnummer och uppgifter som omfattas av sekretess får inte publiceras och inte heller andra känsliga personuppgifter.¹⁰ Det publicerade materialet får inte innehålla personuppgifter som pekar ut företagets personal. Däremot hindrar inte personuppgiftslagen att namn på tjänstemän hos kontrollmyndigheten publiceras. Det blir en fråga för kontrollmyndigheten att bedöma om sådana uppgifter ur verksamhetssynpunkt är nödvändiga att publicera eller om det finns några risker med en sådan publicering.

⁹ a st.

¹⁰ Framgår av 13 § PuL.

9 Författningskommentarer

9.1 Förslag till ändring i livsmedelslagen

Ny §

Paragrafen reglerar möjligheten för regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet för livsmedelsföretagare att offentliggöra resultat från livsmedelskontrollen.

30 § tredje stycket

Bestämmelsen är ett tillägg till stycket. Den innebär att livsmedelsföretagarens skyldigheter att offentliggöra kontrollresultatet straffsanktioneras med böter.

9.2 Förslag till ändring i livsmedelsförordningen alternativt ny förordning om offentliggörande av resultat från livsmedelskontrollen

1 §

Bestämmelsen reglerar att kontrollmyndigheten ska sammanfatta resultatet från livsmedelskontrollen i en sammanfattande rapport. Denna skyldighet gäller oavsett om ett livsmedelsföretag ska registreras eller godkännas och oavsett om företaget saluhåller direkt till slutkonsument eller till annat företag.

2 §

Bestämmelsen reglerar att kontrollmyndigheten ska publicera den sammanfattande kontrollrapporten och övrigt resultat från kontrollen, exempelvis checklistor och annat bedömningsunderlag, på sin hemsida. På motsvarande sätt som de tre senaste resultaten ska

offentliggöras i livsmedelsanläggningen ska de tre senaste kontrollresultaten finnas publicerade på hemsidan.

3 §

Bestämmelsen innebär en skyldighet för kontrollmyndigheten om en livsmedelsföretagare begär att blanketten för ytterligare kommentarer ska publiceras tillsammans med övriga uppgifter från kontrollen.

4 §

Bestämmelsen klargör att 10 och 33 § i PuL inte hindrar publicering av namnet på livsmedelsföretaget och kontrollresultatet. Det innebär att ett samtycke inte behöver inhämtas och att det inte behöver bedömas om tredje land har en adekvat nivå för skyddet av personuppgifter.

Personnummer eller uppgifter som omfattas av sekretess eller andra känsliga uppgifter enligt 13 § PuL får däremot inte publiceras. Inte heller får det publicerade materialet innehålla personuppgifter som pekar ut företagets personal.

5 §

Bestämmelsen innebär en skyldighet för livsmedelsföretagare att omedelbart efter mottagandet offentliggöra kontrollresultat. Den sammanfattande kontrollrapporten ska sättas upp på en synlig plats nära entrédörren till anläggningen och en dekal med den senaste symbolen ska klistras upp på dörren eller på ett fönster nära dörren. Livsmedelsföretagare som saluhåller på Internet ska omedelbart efter mottagandet offentliggöra den sammanfattande kontrollrapporten på företagets hemsida.

6 §

Bestämmelsen reglerar en skyldighet för livsmedelsföretagare att vid ägarskifte ska kontrollrapporten från den senaste kontrollen sitta uppe och en skyldighet för kontrollmyndigheten att den sammanfattande kontrollrapporten och övrigt resultat från kontrollen ska vara publicerad på kontrollmyndighetens hemsida tills en ny rapport utfärdats. Den nya rapporten ska inte innehålla kontrollresultatet från den tidigare ägaren. När den nya rapporten överlämnats till livsmedelsföretagaren har kontrollmyndigheten

skyldighet att rensa resultaten från den tidigare ägaren från myndighetens hemsida.

7 §

Bestämmelsen reglerar en rättighet för livsmedelsföretagare att begära en extra offentlig kontroll och en skyldighet för kontrollmyndigheter att utföra kontrollen inom en bestämd tid. Tiden beräknas från den dag begäran kom in till myndigheten och livsmedelsföretagaren uppger att bristerna är åtgärdade.

8 §

Bestämmelsen reglerar att en livsmedelsföretagare har rätt att begära en extra offentlig kontroll utan föregående rutinkontroll. En rutinkontroll avslutas genom att noterade brister åtgärdats. Livsmedelsföretagaren har rätt till en extra offentlig kontroll inom fyra månader från den dag begäran kom in till myndigheten.

9 §

Bestämmelsen reglerar att en livsmedelsföretagare har rätt till en extra offentlig kontroll inom en månad från den dag meddelandet om ägarbyte kom in till kontrollmyndigheten. Om företaget under den tidigare ägarens innehav fick helhetsomdömet ”flera mindre avvikelser” eller ”flera mindre avvikelser eller en eller flera allvarliga avvikelser” har livsmedelsföretagaren dock rätt till ett extra kontrollbesök inom en vecka från den dag begäran kom in till myndigheten och bristerna uppges ha åtgärdats.

10 §

Bestämmelsen reglerar att om kontrollmyndigheten inte genomför extra offentliga kontrollbesök inom fastställda tider enligt 7–9 §§ ska livsmedelsföretagaren inte ha en skyldighet att offentliggöra kontrollresultatet

Kontrollmyndigheten ska i så fall meddela livsmedelsföretagaren att den inte kan genomföra den begärda kontrollen. I och med meddelandet är livsmedelsföretagaren inte skyldig att offentliggöra kontrollresultatet. Det innebär också att den senaste kontrollrapporten på myndighetens hemsida inte längre ska vara publicerad.

11 §

Bestämmelsen möjliggör för Livsmedelsverket att föreskriva om att vissa typer av företag helt eller delvis inte ska omfattas av kravet på offentliggörande av resultat från livsmedelskontrollen.

12 §

Bestämmelsen möjliggör för Livsmedelsverket att föreskriva om hur den sammanfattande kontrollrapporten, symbolerna och blanketten för ytterligare kommentarer ska utformas. Bemyndigandet omfattar även att bestämma vilka helhetsomdömen som ska användas och att rapporten ska innehålla resultat från de tre senaste kontrollerna.

9.3 Livsmedelsverkets föreskrifter om offentliggörande av resultat från livsmedelskontrollen

1 §

Bestämmelsen reglerar att den sammanfattande kontrollrapporten ska innehålla resultaten från de tre senaste kontrollerna.

2 §

Bestämmelsen reglerar att rapporten ska innehålla information om det var på kontrollmyndighetens eller på livsmedelsföretagarens initiativ som kontrollen genomfördes. Datum ska antecknas för att kunna avgöra när företaget senast blev kontrollerat. Det ska framgå vilka systemområden som kontrollerats. Om ett område inte kontrollerats ska det framgå om det inte är aktuellt för företaget. Det ska också framgå om verksamheten överensstämmer med registreringen eller godkännandet och om kontrollrapporten och symbolen satt på ett synligt respektive anvisat ställe.

3 §

Bestämmelsen reglerar att kontrollresultatet ska sammanfattas i ett av tre alternativa helhetsomdömen. Omdömet ska kortfattat motiveras.

4 §

Bestämmelsen möjliggör för livsmedelföretagare att kommunicera med konsumenter, kontrollmyndigheten och andra intressenter genom att skriva i avsett fält på den sammanfattande kontrollrapporten eller på en blankett för ytterligare kommentarer. Blanketten ska finnas tillgänglig på kontrollmyndighetens hemsida samt överlämnas eller vid begäran skickas till företagare.

5 §

Bestämmelsen reglerar att den sammanfattande rapporten som ska sättas upp i livsmedelsanläggningen ska signeras av inspektören och en företagsrepresentant. Namn som direkt pekar ut fysiska personer får inte publiceras på Internet utan samtycke. Rapporten som publiceras på kontrollmyndighetens hemsida ska därför inte signeras av företagsrepresentanten.

6–7 §§

Bestämmelserna reglerar att helhetsomdömena ska antingen redovisas med ”smiley”-symboler eller med romerska siffror.

8 §

Bestämmelsen reglerar undantag från kravet på regelmässigt offentliggörande. Vissa typer av företag kan helt undantas från kravet att offentliggöra kontrollresultat medan för andra kan skyldigheten begränsas till att sätta upp den sammanfattande kontrollrapporten i anläggningen.

Litteraturförteckning m.m.

Propositioner och skrivelser

Prop. 1988/89:68 om förslag till ändringar i livsmedelslagen
Prop. 2004/2005:72 om förslag till förbättrad djurskydds- och livsmedelstillsyn

Skr. 2004/2005:200

Utskottsbetänkande

Bet. 2004/5:MJU10

Litteratur

Ragnemalm, Hans, Förvaltningsprocessens grunder, 7:e uppl.

Rapporter

Analys av möjliga ekonomiska konsekvenser av att offentliggöra resultatet av livsmedelstillsyn, Livsmedelsekonomiska institutet, Christian Jörgensen, den 4 april 2005

Livsmedelstillsyn av skolor i Malmö stad vintern 2004, Rapport 1/2004

Livsmedelstillsyn av caféer och salladsbarer i Malmö stad våren 2004, Rapport 9/2004

Livsmedelstillsyn av restauranger med mindre än fyra årsarbetskrafter i Malmö stad 2004, Rapport 13/2004

Matförgiftningar i Sverige – resultat av en intervjuundersökning, Livsmedelsverkets rapport 41/94

Rapportering av livsmedelskontroll 2003, Kommunernas rapportering om livsmedelskontroll, Rapport 10-2004

Rapporterade misstänkta matförgiftningar 2003, Sammanställda av Livsmedelsverket och Smittskyddsinstitutet den 27 oktober 2004

Rapport om Godkännande och registrering av anläggning, Livsmedelsverkets arbetsmaterial, april 2005

Rapport om Projekt Pizzerior 2004, Miljökontoret i Jönköpings kommun

Rapport om Test av symboler för livsmedelskontroll, Ununger & Wrenfelt AB, Stockholm den 21 april 2005

Rapport om Riskklassificering av livsmedelsföretag, Livsmedelsverkets arbetsmaterial, mars 2005

Samarbetsprojektet MatUpp mellan Livsmedelsverket, Smittskyddsinstitutet, Socialstyrelsen, Landstinget i Uppsala län och Miljökontoret i Uppsala kommun, Rapport nr 12/1999

Smilefjes i norsk daligvarehandel og serveringsbedrifter?, Mat-tillsynets rapport den 15 december 2004

Artiklar

Jin, G.Z och Leslie, P, The Effect on Information on Product Quality: Evidence from Restaurant Hygiene Grade Card, The Quarterly Journal of Economics, 2003

Simon, P, Leslie, P, Run, G, Jin, G.Z, Reporter, R, Aguirre, A och Fielding, J, Impact of Restaurant Hygiene Grade Cards on Foodborne-Disease Hospitalizations in Los Angeles County, Journal of Environmental Health, March 2005

Normerande inspektioner ger bättre tillsyn, Vår Föda 1/2004
Äggpackerierna fick bättre betyg, Vår Föda 2/2005

Annat

Hur man undviker att bli sjuk av mat, Livsmedelsverkets faktablad 11, maj 1999 reviderad februari 2005

Information om verksamheter som var godkända vid senaste inspektionen i Kalmar kommun

Information om Smileyobjekt i Helsingborg kommun

Information om matförgiftningar, Livsmedelsverkets hemsida, april 2005

Livsmedelsverkets årsredovisning 2004

Livsmedelsverkets verksamhetsplan 2005, Rapport 1- 2005

På väg mot 24-timmarsmyndigheten, Regeringskansliets informationsskrift

Resumé af forbuger- og virksomhedsanalyserne, Fødevarestyrelsen 2004

Telefonbusundersøgelse blandt forbrugere – ”Smiley-ordningens” effekt, A.C. Nielsen, Danmark, Fødevarestyrelsen den 15 december 2004

Telefon Ad hoc undersøgelse blandt virksomheder – Smiley-ordningens effekt, AC Nielsen, Danmark, Fødevarestyrelsen den 23 december 2003

Telefon Ad hoc undersøgelse blandt virksomheder – Smiley-ordningens effekt, AC Nielsen, Danmark, Fødevarestyrelsen den 15 december 2004

Muntliga uppgifter

Torbjörn Axelsson, Enheten för kötttillsyn, Livsmedelsverket
Sten Backlund, EMG-institutionen, Umeå universitet
Anna Blucher, Högskolan i Kalmar
Arne Edholm, Svenska kommuner och landsting
Pontus Elvingsson, Enheten för Inspektion, Livsmedelsverket
Peter Nordlund, Miljöreda
Ann Swenell Paulsson, Miljöförvaltningen, Malmö stad.
Nils Gunnar Sahlman, användarföreningen till Ecos
Mikael Sköld, Prosona AB

Internet

Kommunala myndigheter

www.kommun.helsingborg.se/miljonamnden/smiley
www.jonkoping.se/förvaltningar/miljokontoret/livsmedelssäkerhet
www.kalmar.se/näringsliv/livsmedelstillsyn
[www.malmo.se/miljö&hälsa/miljö- och livsmedelsrapporter](http://www.malmo.se/miljö&hälsa/miljö-och-livsmedelsrapporter)

Statliga myndigheter

www.slv.se
www.fvt.dk/smiley
www.mattillsynet.no

Internationella myndigheter

[http://app.toronto.ca/ your health/Dine safe](http://app.toronto.ca/yourhealth/DineSafe)
<http://www.lapublichealth.org/rating/>